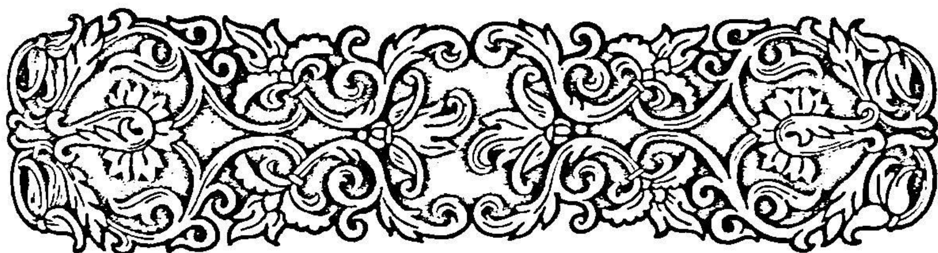
Sfântul Ioan Gură de Aur

CELE DINTÂI OMILII LA FACERE

Traducere din limba greaca veche si note de Adrian Tanasescu-Vlas
Traducerea a fost efectuata dupa textul editat în PG 54, 581-630
Tiparita cu binecuvântarea
Prea Sfintitului Parinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei si Teleormanului

Editura Sophia Bucuresti, 2004
Editura Apa Vieții, 2012

CUVÂNTUL EDITORULUI

Aceste nouă cuvinte la Cartea Facerii au fost rostite, după cum se presupune, chiar în cel dintâi an al lucrării de propovăduire desfăşurate de Sfântul Ioan Gură de Aur în Antiohia, şi anume 386. În Patrologia Greacă editată de Migne ele sunt aşezate în urma celeilalte serii, a celor 67 de omilii, probabil fiindcă aceasta, mai completă, acoperă pe de-a-ntregul prima Carte a lui Moise. Cea din urmă este un comentariu κατά μέρος, altfel spus verset cu verset, spre deosebire de seria dintâi, în care tâlcuirea se concentrează asupra unor locuri alese, legate de problemele duhovniceşti cele mai importante: problema chipului şi asemănării, problema pomului cunoaşterii binelui şi răului, problema (extrem de importantă pentru vremea noastră) a ierarhiei sociale şi familiale. Pentru cititor, consecința este o excelentă completare reciprocă a celor două serii în ceea ce priveşte abordarea exegetică.

Efortul nostru editorial urmăreşte să completeze prin această carte publicarea seriei mari a Omiliilor la Facere de către Editura Institutului Biblic şi de Misiune, aşa încît iubitorii operei Sfântului Ioan Gură de Aur să se poată bucura de o „integrală" a cuvintelor lui la Cartea Facerii, şi nădăjduim că în viitorul apropiat vom avea posibilitatea să completăm seria „Tâlcuirilor la Sfânta Scriptură" cu noi lucrări ale celui mai iubit dintre exegeții Bisericii Ortodoxe.

CUVÂNTUL ÎNTÂI[1]

Dulce e primăvara pentru corăbieri, dulce-i şi pentru lucrătorii de pământ; însă nici pentru unii, nici pentru ceilalţi nu e aşa de dulce primăvara cum e de dulce pentru cei ce vor să filosofeze vremea[2] postului, primăvara cea duhovnicească a sufletelor, adevăratul senin al gândurilor; lucrătorilor de pământ le este dulce primăvara fiindcă văd atunci pământul încununat cu flori şi odraslele de verdeţuri întinse peste el pretutindeni ca o haină pestriţă; corăbierilor le este dulce primăvara fiindcă pot pluti fără de primejdie pe spinarea mării, talazurile fiind potolite, iar delfinii jucându-se cu multă seninătate şi deseori sărind chiar pe lângă corabie; iar nouă ne e dulce primăvara postului fiindcă obişnuieşte a domoli talazuri nu de ape, ci de pofte dobitoceşti, şi ne pune cunună nu din flori, ci de haruri duhovniceşti - că zice Scriptura: „Cunună a harurilor vei lua pe creştetul tău” (Pilde 1, 9). Rândunica, venind, nu goneşte iarna precum goneşte postul, venind, iarna patimilor cugetului nostru. Nu se mai luptă sufletul cu trupul, nici nu se mai răscoală robul împotriva stăpânului, ci tot acest război al trupului se curmă. Deci, întrucât multă este la noi pacea, multă şi seninătatea, haide să trag şi eu la apă barca învăţăturii, din liman în liman purtându-vă auzurile cuminţi; hai să cutez a mă apropia de înţelesurile mai subţiri, filosofând despre cer şi pământ şi mare şi despre restul zidirii[3], fiindcă despre acestea ni s-a citit astăzi.

---

[1] Rostit la începutul Patruzecimii despre locul: „La început a făcut Dumnezeu cerurile şi pământul”; şi despre post şi milostenie

[2] Cuvântul vremea desemnează nu timpul în general, ci „vremea bine primită”, momentul propice, potrivit pentru ceva.

[3] Mai exact: „restul ansamblului zidirii”.

„Dar ce ne priveşte pe noi”, vor zice unii, „cuvântul despre Facere?” Ne priveşte, iubiților: că dacă este adevărat că „din mărimea şi frumusețea fãpturilor, după socoteală se cunoaşte Făcătorul lor” (Int. Sol. 13,5), cu cât vom cerceta mai mult mărimea şi frumusețea fãpturilor, cu atât ne vom apropia mai mult de Făcător. Este foarte bine a şti ce e fãptura şi ce e Făcătorul, ce este lucrul şi ce e Făcătorul: că de ar fi ştiut să le despartă bine pe acestea vrăjmaşii adevărului, n-ar fi încurcat toate, răsturnând jos cele de sus - nu că ar fi coborât stelele şi cu cerul şi ar fi ridicat pământul, ci că ei, coborând pe împăratul cerurilor de pe tronurile împărăteşti L-au pus în rândul fãpturii, cinstind fãptura cu întâietățile Dumnezeirii. De-ar fi ştiut maniheii să filosofeze bine despre zidire, n-ar fi cinstit-o pe aceasta, care este adusă din neființă, stricăcioasă, schimbătoare, cu întâietățile nenasterii. Dacă ar fi ştiut elinii să filosofeze bine despre fãptură, nu s-ar fi rătăcit de la adevăr, n-ar fi cinstit fãptura şi nu s-ar fi închinat ei în locul Făcătorului. Bun este cerul, însă a fost făcut ca să te închini Făcătorului; strălucitor e soarele, dar ca să îl slujeşti pe Cel Ce l-a lucrat; iar dacă vei rămâne la minunea zidirii şi te vei opri la frumusețea lucrurilor, lumina ta s-a făcut întuneric, sau mai bine zis, te-ai folosit de lumină spre a te întunerici. Văzut-ai cât de bine este a şti cele privitoare la Facere? Deci, nu disprețui câştigul, ci ia aminte bine la cele zise: că nu vom vorbi numai despre cer, şi pământ, şi mare, ci şi despre naşterea noastră, şi despre obârşia morții, şi a vieții noastre chinuite, şi a necazurilor şi grijilor. Că pentru acestea şi pentru multe altele alcătuind Dumnezeu carte de îndreptățire, a trimis cartea aceasta la noi: că nici nu se dă în lături Dumnezeu a Se îndreptăți în fața oamenilor, ci strigă prin prorocul, grăind: „Veniți să ne judecăm, zice Domnul” (Is. l, 18). Nu doar că se îndreptățeşte şi primeşte a Se judeca, ci ne şi învață cum să scăpăm de osândă - că nu degeaba a zis: Veniți să ne judecăm, ci a tras la judecată după ce mai întâi a arătat ce trebuie zis şi ce trebuie făcut. Auzi, dar, ce grăieşte prorocul mai înainte: Spălați-vă, curăți-ți-vă, ştergeți răutățile din sufletele voastre… învăța-ți-vă a face bine, judecați orfanului şi faceți dreptate văduvei (Is. l, 16-17) - şi după aceea zice: Veniți să ne judecăm, zice Domnul. „Nu voiesc”, zice, „să vă iau goi şi pustii de îndreptățiri, ci vă chem. să dați socoteală după ce v-am întrarmat cu dezvinovățiri: că vreau să Mă judec cu voi nu pentru a vă osândi, ci spre a vă cruța”. Aşa grăieşte şi în altă parte: Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te în-dreptezi (Is. 43, 26). Ai pârâş amarnic şi

neîmpăcat: apucă mai înainte şi fă-l neputincios, astupă gura cea neruşinată.
2. La început, Dumnezeu vorbea El însuşi cu oamenii, pe cât le este oamenilor în putință să-L audă. Aşa a venit la Adam; aşa l-a certat pe Cain; aşa a grăit cu Noe; aşa S-a făcut oaspete lui Avraam. Iar după ce s-a plecat spre răutate firea noastră şi ca într-o țară depărtată s-a înstrăinat, atunci le-a trimis cărți ca unora plecați departe, înnoind ca printr-o epistolă prietenia cea veche către noi. şi cărțile acestea le-a trimis Dumnezeu, iar de adus le-a adus Moisi. Ce grăiesc, dar, aceste cărți ? „La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul”. Pentru ce nu ni se vorbeşte despre îngeri, şi nici despre arhangheli? Că dacă din zidiri Se întrevede Ziditorul, cu atât mai mult din aceştia Se vădeşte. Frumos e cerul, dar nu la fel ca un înger; luminos este soarele, dar nu aşa ca un arhanghel. Pentru ce, dar, lăsând calea cea mai înaltă, ne duce pe cea mai umilă? Pentru aceea că le vorbeşte iudeilor, care aveau mai dobitocească aşezarea lăuntrică, iubeau cele simțite şi de-abia se întorceau din Egipt, unde oamenii se închinau crocodililor, şi câinilor, şi maimuțelor - şi nu era cu putință să fie ei călăuziți la Ziditorul pe calea mai înaltă: că e aceasta cale mai înaltă, însă e şi mai aspră, mai povârnită şi mai prăpăstioasă pentru oamenii mai neputincioşi. Aşadar, pe aceştia îi duce pe calea mai lesnicioasă - a cerului, şi a pământului, şi a mării, şi a întregii zidiri văzute. Iar ca să te încredințezi că aceasta a fost pricina - piticia lor cea duhovnicească - ascultă cum le grăieşte Prorocul şi despre acele puteri de sus: „Lăudați pe Domnul din ceruri, lăudați-L pe El întru cei de sus. Lăudați-L pe El, toți îngerii Lui, lăudați-L pe El, toate puterile Lui: că El a zis, şi s-au făcut; El a poruncit, şi s-au zidit” (Ps. 148,1; 2; 5). Şi ce e de minune că în Scriptura Legământului celui Vechi este acest fel de învățătură, dacă el e şi în Scriptura Legământului celui Nou, când venise vremea învățăturilor mai înalte, dar Pavel, vorbind cu atenienii, a urmat calea pe care a mers Moisi dând învățătură iudeilor? Că nici el nu le-a zis de îngeri şi arhangheli, ci despre cer şi pământ şi mare, grăind unele ca acestea: „Dumnezeu, Cel Care a făcut lumea şi toate cele din ea, Acesta, Domn al cerului şi al pământului fiind, nu locuieşte în temple făcute de mână”, însă când cuvânta către filipeni[4] nu pe această cale i-a călăuzit, ci îi ridică la felul mai înalt de cuvântare, grăind astfel: Căci

[4] De fapt coloseni.

întru Dânsul s-au zidit toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, fie scaune, fie începătorii, fie stăpâniri: toate printrînsul şi pentru Dânsul s-au făcut (Col. I, 16). Tot astfel şi Ioan, având ucenici mai desăvârşiți, a pomenit de toată zidirea dimpreună - că nu a zis: Cerul şi marea şi pământul, ci: „Toate printrînsul s-au făcut, şi fără Dânsul nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (In. 1,3) -„fie făptură văzută”, zice, „fie nevăzută”. Ştiți cum se petrec lucrurile în privința învățăturii: un dascăl, luând copilul de la mama lui, îl învață buchile, iar altul, luându-l în primire de la cel dintâi, îl călăuzeşte la învățăturile mai înalte. Aşa şi cu Moise pe de o parte , Pavel şi Ioan pe de alta: că Moise, primind firea noastră cu totul neştiutoare (fiind de-abia înțărcată), a învățat-o buchile cunoştinței de Dumnezeu; iar Ioan şi cu Pavel, ca de la un învățător luându-i în primire pe oameni de la Moise, la învățăturile mai înalte îi ridică, amintind pe scurt pe cele dinainte. Văzut-ai înrudire între cele două Legăminte? Văzut-ai împreună-glăsuire a învățăturilor? Ai auzit şi despre facerea celor simțite în Vechiul, şi despre facerea celor gândite pe David grăind: Că El a zis, şi s-au făcut? şi iarăşi, în Noul, după ce a vorbit de puterile cele nevăzute, a zis Apostolul şi de zidirea cea simțită, întru început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul. Spusa aceasta este scurtă şi simplă, o singură propoziție: dar poate doborî toate turnurile potrivnicilor. Şi ia aminte. Vine maniheul şi zice: „Materia este nenăscută″[5] - tuspune-i: întru început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul, şi ai surpat îndată toată trufia lui. „Dar nu crede în cuvântul Scripturii”, o să-mi spui. Păi pe acest temei pune-1 pe fugă şi alungă-l ca pe un nebun: că cel ce nu crede ceea ce descoperă Dumnezeu, ci învinuieşte adevărul de minciună, dă foarte limpede semn de nebunie prin necredință. „Dar cum se poate face ceva din neființă ?”, întreabă el. Tu spune-mi: cum se poate face ceva pornind de la cele ce sunt ? Că pământul a fost făcut din neființă eu cred, iar tu nu crezi; că din pământ a fost făcut omul, asta amândoi o mărturisim.
Arată-mi, dar, cum s-a petrecut ceea ce recunoaştem amândoi şi este mai lesnicios de arătat: cum s-a făcut din pământ firea[6] cărnii - că din pământ

---

[5] Cuvântul a făcut carieră în disputele cu arienii, fiind îndeobşte folosit de către ortodocşi pentru a caracteriza Ipostasul Tatălui. Potrivit Sfântului Vasilie cel Mare (Adversus Eunomium), a fi nenascut înseamnă „a nu avea obârşie şi nici pricină a ființării”.

[6] Termenul grecesc de are multiple înțelesuri: în cazul de față, credem că echivalentul modern cel mai apropiat ar fi cel de „substanță”.

se face nămol, şi cărămidă, şi oală, şi ulcior; iar carne făcută din pământ nimeni nu a văzut vreodată. Cum s-a făcut, deci, firea cărnii? Cum a fost plăsmuit osul? Cum au fost plăsmuiți nervii? Cum au fost plăsmuite venele? Cum au fost plăsmuite arterele? Cum au fost plăsmuite membranele, şi grăsimea, şi muşchii, şi pielea, şi unghiile, şi perii, şi atâta felurime de firi doar din pământ? Ci n-ai putea să spui. Cum, deci, nu este lucru nelalocul lui ca neştiind ceea ce e mai limpede şi mai uşor de înțeles să iscodeşti ceea ce e mai anevoios şi mai încurcat?

3. Vrei să te trec la alt lucru şi mai uşor, care se întâmplă în fiecare zi? Dar nici pe acesta nu mi-l vei putea lămuri. Mâncăm pâine în fiecare zi. Cum, spune-mi, se preschimbă firea pâinii în sânge şi flegmă şi fiere şi în celelalte umori din noi[7]? Că pâinea este îndesată şi tare, iar sângele moale şi curgător; şi pâinea este albă ori de culoarea grâului, iar sângele este roşu şi negru. Şi celelalte însuşiri ale lor dacă le cercetează cineva, mare deosebire află între pâine şi sânge. Spune-mi, deci, cum are loc această preschimbare, răspunde-mi. Ci nu poți. Păi neputând să-mi lămureşti prefacerea hranei de fiecare zi, îmi ceri socoteală de facerea lumii de către Dumnezeu ? şi cum să nu țină asta de nebunia cea mai mare ? Dacă e Dumnezeu ca noi, atunci cere-mi să îți lămuresc chipul Facerii - sau nici aşa: că multe lucruri se fac prin meşteşug omenesc şi nu se poate spune în ce chip se fac. De pildă: cum se face aurul din minereu? Cum se preface nisipul în limpezimea sticlei ? şi se pot da multe alte pilde de lucruri care se fac prin meşteşug omenesc, dar în ce chip - nu ştim. Totuşi, dacă e Dumnezeu ca noi, cere-mi să-ți lămuresc chipul Facerii: iar dacă este nemăsurat şi fără de asemănare mai presus decât noi, cum să nu fie lucru cât se poate de nebunesc ca, mărturisind nemărginite, şi dumnezeieşti, şi nepătrunse atât înțelepciunea cât şi puterea Lui, să-I cerem socoteală pentru fiecare din cele făcute ca pentru un meşteşug oarecare omenesc?

Dar lăsând gândurile, să ne întoarcem pe piatra cea neclintită: „La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul.” Pe această temelie să stai:

---

[7] Este vorba de teoria medicală antică, împărtăşită spre exemplu de celebrul Galen, potrivit căreia organismul uman este constituit din patru umori (sânge, flegmă, fiere galbenă, fiere neagră). Din această teorie îşi trage obârşia binecunoscuta clasificare a temperamentelor în sanguin, (în care predomină sângele), flegmatic (în care predomină flegma), coleric (în care predomină fierea galbenă), melancolic (în care predomină fierea neagră).

să nu te coboare cineva în tulburarea gândurilor omeneşti - că gândurile muritorilor sunt cu frică, şi cu gresală cugetele lor (Înț. Sol. 9, 14). Deci, nu lăsa temelia cea tare ca să încredințezi mântuirea sufletului tău putreziciunii şi nestatorniciei, ci să rămâi întru cele pe care le-ai învățat şi de care ai fost încredințat, şi să spui: Întru început a făcut Dumnezeu cerurile şi pământul". Chiar dacă vine maniheul, chiar dacă vine Marcion, chiar dacă vin cei ce suferă de boala lui Valentin[8], oricine dacă ar veni, să pui împotriva lor acest cuvânt; chiar dacă-i vezi râzând, tu să plângi pentru ei, ca pentru nebuni. Gălbejiți sunt la culoare, au sprânceana plecată[9] şi blândețe în vorbe. Fugi, însă, de momeală şi să cunoşti lupul ascuns în piele de oaie. Mai vârtos să-ți fie urât pentru că față de tine, cel împreună-rob cu dânsul, se arată plăcut şi blând, iar față de Stăpânul Cel de obşte al nostru, al tuturor, e mai sălbatic decât câinii turbați, căutând să arate că în cer este război necruțător şi luptă neîmpăcată, şi că în cum-ă cu Dumnezeu deopotrivă trage oarecare utere potrivnică. Fugi de otrava vicleniei, să urăşti leacurile cele pierzătoare; şi dacă ai primit moştenire de la părinți credința şi învățătura cea din Dumnezeieştile Scripturi, pe aceasta să o „păzeşti nestricată. „Întru început a făcut Dumnezeu cerurile şi pământul." „Cum adică? La început cerul, şi apoi pământul? ntâi acoperişul, şi apoi podeaua?" Dumnezeu nu-i supus vreunei trebuințe[10] a firii, nici nu e rob rânduielii vreunui meşteşug: fiindcă voia lui Dumnezeu e făcător şi meşteşugar şi al firii şi al meşteşugului, şi al tuturor celor ce sunt.

„Iar pământul era nevăzut şi netocmit." „De ce pe cer ni-l arată Moisi adus la ființă gata desăvârşit, iar despre pământ ne spune cum l-a meşterit Dumnezeu treptat?" Ca aflând puterea lui din cele săvârşite cu stihia mai de soi să te încredințezi că şi pe pământ putea să-l aducă Dumnezeu la ființă gata desăvârşit: dar pentru tine şi pentru mântuirea ta nu a făcut aşa. „Cum pentru mine şi pentru mântuirea mea?" Masă şi patrie şi hrănitoare şi maică de obşte a tuturor este pământul, şi cetate, şi mormânt de obşte: fiindcă din el îşi au obârşia şi trupurile noastre, şi hrana noastră, şi locuim pe el, şi traiul pe el ni-l ducem, şi după moarte într-însul ne întoarcem iarăşi. Deci, ca nu cumva datorită faptului că pământul îți este

---

[8] Marcion şi Valentin - figuri marcante ale gnosticismului.

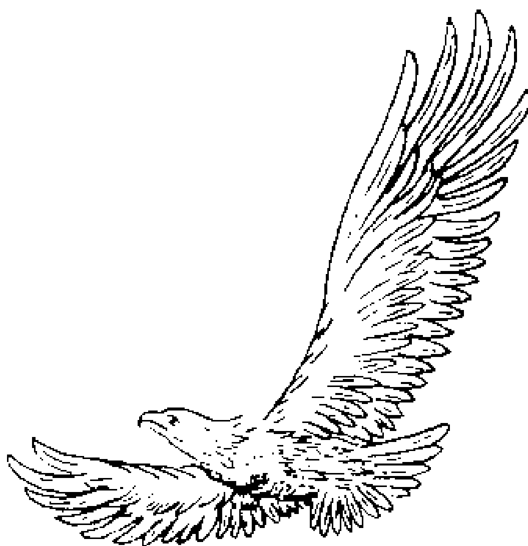
[9] Sunt smeriți la înfățişare.

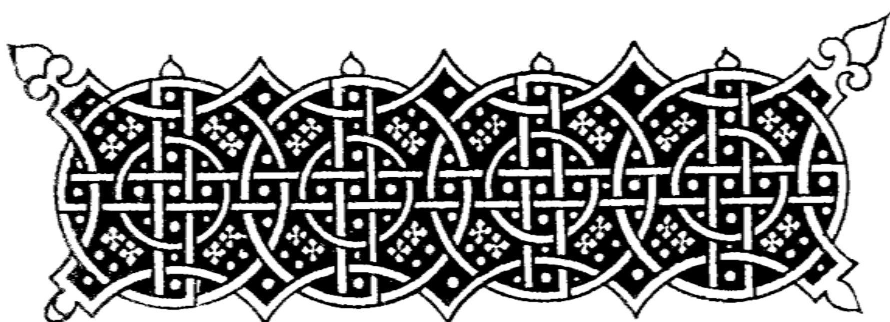
[10] Vreunui imperativ.

atât de trebuincios să te încânţi de el peste măsură şi mulţimea facerilor de bine să îţi fie spre poticnire ca să cazi în păgânătate, ţi-l arată, mai înainte de a fi el, fără chip şi netocmit, încât văzându-i neputinţa să te minunezi de Cel Ce l-a adus la fiinţă şi a pus în el toată puterea de care am vorbit - ca să-L slăveşti pe Cel Care atâtea a gătit ca să ne facă nouă înlesnire. Iar Dumnezeu este slăvit nu Doar prin dogme drepte ci şi prin petrecere aleasă - fiindcă Scriptura spune: „Să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Mt. 5,16).

4. Voiam să vă vorbesc despre milostenie, dar mi se pare de prisos să vă învăţ prin cuvânt, de vreme ce sade acum în mijloc cel ce poate să vă dea învăţătură prin fapte, părintele şi dascălul nostru cel de obşte, care casa lui părintească întotdeauna şi-a deschis-o celor din toate părţile alungaţi pentru adevăr, şi îi primeşte, şi-i îngrijeşte cu îngrijire de tot felul, ca şi cum casa ar fi primit-o de la înaintaşi ca s-o închine îngrijirii străinilor; aşa încât nu ştiu dacă se cuvenea casei lui a se numi a lui, sau mai degrabă a străinilor; iar mai vârtos socot că este cu adevărat a lui fiindcă e a străinilor: fiindcă şi bunurile noastre sunt ale noastre mai ales atunci când le vom agonisi pe ele nu nouă înşine, ci săracilor, şi cum anume, o să vă spun îndată. Dacă îşi pune cineva banii la păstrare în dreapta săracului, nu îl primejduieşte pârâtorul, nu vede ochiul cel pizmaş, nu-i şterpeleşte hoţul, nu-i fură spărgătorul, nu fuge cu ei sluga - căci vistieria asta nu poate fi prădată; iar de îngropi banii acasă, îi supui primejdiei din partea hoţului, şi spărgătorului, şi pizmaşului şi pârâtorului, şi slugii, şi tuturor vătămărilor. De multe ori au scăpat, îndărătul a mii de uşi şi de zăvoare, de primejdiile cele dinafară, dar n-au scăpat de înşişi paznicii lor, ci aceştia, luându-i, au fugit cu ei. Vezi că suntem mai stăpâni ai avuţiilor tocmai atunci când le depunem în banca sărâcimii? La ei, averile stau mai bine nu doar din pricina pazei, ci şi fiindcă acolo e temei de câştig şi venit mai mare: că dacă împrumuţi unui om, iei dobândă unu la sută; dar mult lui Dumnezeu prin sărac, vei primi nu a suta parte, ci de o sută de ori mai mult. Dacă vei semăna o ţarină roditoare, vei culege înzecit, deva fi un an bun; iar de vei semăna în cer, după ce că se va înmulţi însutit semănătura ta, vei primi şi viaţă veşnică şi neîmbătrânitoare şi fără moarte. Şi aici multă e osteneala celor ce seamănă, în timp ce dincolo semănătorilor le răsare roadă fără ca ei să fi folosit plug şi boi şi lucrători şi fără nici o altă osteneală, şi ei nu au

vreodată a se teme de secetă, nici de ploi, nici de rugina grâului, nici de grindină, nici de năvala lăcustelor, nici de viituri, nici de vreo altă năpastă oarecare - ci seminţele semănate dincolo rămân mai presus de orice vătămare. Aşadar, de vreme ce semănătorii culeg fără nici o osteneală, nici primejdie, nici temere, nici neizbândă, şi încă însutit mai mult decât au semănat, şi le odrăslesc lor atâtea bunătăţi câte ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit şi la inima omului nu s-au suit (1 Cor. 2, 9), cum să nu fie o uşurătate fără seamăn a lăsa ceea ce e mai mult pentru a alerga după mai puţin şi a arunca ceea ce este sigur pentru a urmări ceea ce este nestatornic şi plin de primejdii şi cu sorţi mari de neizbândă? Că ce iertare vom avea făcând aceasta, ce dezvinovăţire? Bineînţeles, vom căuta să ne îndreptăţim arătându-ne sărăcia: însă nu suntem mai săraci ca văduva care, având doar doi bănuţi, i-a aruncat şi pe aceştia în vistieria templului. Să râvnim, deci, bogăţia aceleia, să urmăm mărinimiei alegerii ei, ca să ne şi învrednicim de bunătăţile puse deoparte pentru dânsa - de care fie ca noi toţi să ne învrednicim, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui şi Sfântului Duh slavă, stăpânire, cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL DOILEA[11]

Oare vă amintiți de locurile grele din Scriptură pe care vi le-am înfățișat ieri? Că la atâta nebunie şi îndrăzneală m-ați împins încât deja am cutezat a face tâlcuiri la locurile grele dinScriptură. De fapt, asta nu e nici nebunie, nici cutezanță: că nu întru puterea mea îndrăznind, ci întru totul bizuindu-mă pe rugăciunile întâi-stătătorilor şi ale voastre m-am dezbrăcat ca să intru în arenă – iar rugăciunea Bisericii atâta-i de puternică, că şi mai mut decât pietrele să fi fost mi-ar fi făcut limba mai uşoară ca orice aripă precum zefirul, căzând în pânzele corăbiei, o face să țâşnească înainte mai iute ca săgeata, aşa şi rugăciunea Bisericii, căzând în limba celui ce vorbeşte, face cuvântul a țâşni mai uşor ca zefirul. Întru aceasta îndrăznind intru şi eu în luptă în fiecare zi: că dacă în întrecerile lumeşti, având cineva dintre toți privitorii adunați doar zece-douăzeci de sprijinitori, cu osârdie coboară în arenă, cu atât mai mult voi face asta cu îndrăznire eu, de vreme ce am nu numai zece-douăzeci de sprijinitori, ci toți privitorii îmi sunt frați si părinți. Şi dacă te gândeşti, în întrecerile lumeşti luptătorul n-are ce mare folos să tragă de la privitor decât că acela îl încurajează prin strigăte şi se minunează de isprăvile lui şi se ceartă, aşezat sus, cu cei de altă părere - iar să coboare în arenă şi să-i întindă mâna şi să îl tragă de picior pe potrivnicul lui sau altceva de felul acesta să facă, nu e îngăduit: că cei ce au întocmit dintru început rânduiala acestor lupte, împrejmuind locul cu pari ascuțiți şi funii, stăvilesc astfel nebunia privitorilor. Şi ce e de mirare dacă

---

[11] În care se arată pentru ce în privința soarelui, şi lunii, şi cerului, şi celorlalte a zis Dumnezeu: „să fie", iar în privința omului: „să facem"; şi ce înseamnă: „după chipul"

privitorului nu i se îngăduie să coboare în luptă, de vreme ce şi antrenorul e aşezat afară de arenă, având poruncă să îşi ajute elevul de departe, prin sfaturi, iar de apropiat nu i se îngăduie nicicum să se apropie? Aici însă nu e aşa: ci şi învățătorului, şi privitorului li se dă voie să coboare la mine si să stea aproape cu sufletul şi să mă întărească prin rugăciuni. Hai, dar, să purced la luptă întocmai la fel ca acei atleți: că şi aceia, prinzându-se de mijloc, se aruncă unul pe celălalt cu putere, încât din pricina strâmtimii locului zboară în mulțimea cea adunată împrejur, iar după ce încleştarea lor se desface se întorc iarăşi la locul hotărnicit pentru întrecere, dar se înhață nu din picioare, ci potrivit aşezării în care erau când s-au desfăcut[12]. Deci, întrucât şi pe mine strâmtimea locului - puținătatea timpului - m-a silit să închei data trecută cuvântul, haide să ne întoarcem la locul întrecerii, reînnodând firul încleştării de la cele citite ieri. „Şi a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul şi asemănarea noastră”. Primul lucru ce se cuvine tâlcuit aici este de ce atunci când a luat ființă cerul nu se spune nicăieri: Să facem, ci: „Să fie cer, Să fie lumină”, si tot aşa pentru fiecare din părțile zidirii; iar aici nu este folosită decât spusa: Să facem, care arată o sfătuire cu cineva de aceeaşi cinste. Deci, cine este cel ce urma să fie făcut şi care se bucură de atâta cinste ? Omul, viețuitoarea cea mare şi minunată şi mai scumpă înaintea lui Dumnezeu decât toată zidirea, pentru care sunt cerul şi pământul şi marea şi tot restul trupului[13] zidirii; omul, de a cărui mântuire Dumnezeu S-a îndrăgostit până-ntr-atât că nici pe Cel Unul-Născut nu L-a cruțat pentru el: că nu a contenit, toate făcându-le şi lucrându-le, până ce, înălțându-l, nu l-a aşezat de-a dreapta Sa. Şi strigă Pavel zicând: „Şi împreună cu Dânsul ne-a sculat şi ne-a aşezat de-a dreapta Sa întru cele cereşti întru Hristos Iisus” (Ef. 2,6). Sfătuirea este nu fiindcă Dumnezeu ar avea nevoie să Se sfătuiască - să nu fie! - ci pentru a se arăta prin felul vorbirii cinstea ce ni s-a dat. „Şi de ce”, întreabă unii, „dacă e mai de preț decât toată lumea, a fost adus la ființă în urma lumii?” Tocmai de asta, că este mai de preț decât toată lumea: că precum, având împăratul a merge într-o cetate oarecare, căpeteniile de oaste şi dregătorii şi păzitorii şi robii

---

[12] În competițiile de lupte din antichitate exista regula ca meciul să fie reluat din poziția în care se desfăcuse priza dintre cei doi concurenți ca urmare a efectuării unei tehnici de aruncare.
[13] Ansamblului.

toți merg înainte ca, pregătind locuința împărătească şi toată slujirea cea de trebuință, să primească pe împărat cu multă cinste: întocmai la fel şi aici. Înaintea omului, ca înaintea unui împărat, a mers soarele, a mers cerul, a mers lumina, toate s-au făcut şi s-au împodobit: şi apoi a fost adus el, cu multă cinste. „Să facem om după chipul". Să audă iudeul. Către cine grăieşte Dumnezeu: „Să facem om" ? Moisi a scris asta - Moisi, pe care spun, mințind, că îl cred. Şi ca să te încredințezi că mint si nu cred, ascultă cum îi mustră Hristos şi zice: „De ați fi crezut lui Moisi, ați fi crezut şi Mie" (In. 5, 46). Acum la ei sunt cărțile, iar la noi comoara cărților; la ei sunt slovele, iar la noi sunt şi slovele, şi înțelesurile. Către cine, spune-mi, a zis: „Să facem om"? „Către un înger sau către un arhanghel", zice iudeul. Precum robii vrednici de bice care sunt traşi la socoteală de stăpân şi, neavând nici o îndreptățire adevărată de răspuns, toarnă tot ce le trăsneşte prin cap, aşa şi voi grăiți: „Către înger şi arhanghel a zis". Care înger? Care arhanghel? Că nu este al îngerilor să zidească, nici al arhanghelilor să cugete acestea. Dar pentru ce, atunci, când a făcut cerul n-a poruncit îngerului şi arhanghelului, ci însuşi l-a adus la ființă, iar atunci când a adus la ființă viețuitoarea mai de cinste decât cerul şi decât toată lumea - omul - îi ia pe robi ca părtaşi ai facerii ?

2. Nu este aşa, nu: că îngerilor li se cuvine a sta de față, nu a zidi; arhanghelilor se cuvine să slujească, nu să ia parte la cugetul şi sfatul Dumnezeirii. Ascultă ce zice Isaia despre puterile serafimilor, care sunt mai presus decât arhanghelii: „Văzut-am pe Domnul pe scaun înalt şi preaînălțat… şi serafimi stăteau împrejurul Lui, şase aripi la unul şi şase aripi la altul: şi cu două îşi acopereau fețele" - adică îşi acopereau vederile pentru că nu puteau îndura strălucirea care pornea din tronul Lui. Ce spui? Serafimii stăteau împrejurul Lui cu atâta minunare şi mirare, şi asta văzând un pogorământ al lui Dumnezeu, iar nişte îngeri sunt părtaşi şi la cugetul, şi la sfătuirea Lui ? Dar ce noimă ar avea aceasta?

Şi atunci, cine este cel către care spune: „Să facem om"? Sfetnicul minunat, stăpânitor, Dumnezeul Cel Tare, Domnul păcii, Părintele veacului ce va să vină: Însuşi Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut. Deci, către Acesta zice: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră" - că nu a zis: după chipul Meu şi al Tău, sau: al Tău şi al Nostru, ci: după chipul Nostru, arătând prin aceasta că este vorba de acelaşi chip şi de aceeaşi asemănare: iar Dumnezeu şi îngerii nu au acelaşi chip, nici aceeaşi asemănare. Căci cum ar putea Stăpânul şi slujitorii să aibă acelaşi

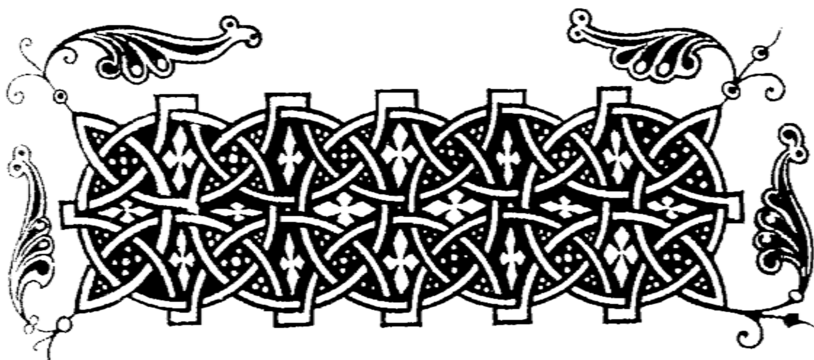
chip şi aceeaşi asemănare ? Aşadar, oricum o luăm se fac de ruşine spusele voastre. Şi aici, de altfel, se are în vedere chipul stăpânirii, precum ne arată urmarea stihului - căci zicând: după chipul şi asemănarea, adaugă: „şi să stăpânească peştii mării”; iar stăpânirea lui Dumnezeu nu este una cu stăpânirea îngerilor: întrucât cum ar putea avea aceeaşi stăpânire robii şi Stăpânul, slujitorii şi Cel Care porunceşte ? Însă mai sunt şi alții care lovesc în noi, zicând că Dumnezeu are chip la fel cu al nostru, gândindu-şi spusele în chip rău: că nu se vorbeşte aici de chipul firii, ci de chipul stăpânirii, precum vom arăta din urmarea stihului. Iar ca să te încredințezi că Dumnezeiescul n-are chip omenesc, ascultă ce grăieşte Pavel: „Că bărbatul nu este dator să-şi acopere capul, chipul şi slava lui Dumnezeu fiind - iar femeia slava bărbatului este. Pentru aceea, zice, datoare este să aibă învelitoare pe cap” (l Cor. 11, 7, 10). Dacă ar fi numit aici chip lipsa deosebirii dintre înfățişarea lui şi cea a lui Dumnezeu, omul se cheamă chip al lui Dumnezeu pentru că Dumnezeu ar avea înfățişare omenească. Deci, potrivit acelora nu trebuia să fie numit chip numai bărbatul, ci şi femeia: fiindcă bărbatul şi femeia au aceeaşi înfățişare şi aceeaşi asemănare.

Deci, pentru ce bărbatul e numit chip al lui Dumnezeu, iar femeia nu? Pentru că nu e vorba de chipul înfățişării, ci de chipul cel după stăpânire - care este doar a bărbatului, dar nu şi a femeii: fiindcă bărbatul nimănui nu este supus, iar femeia este sub bărbat, cum spune Dumnezeu: „Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni” (Fac. 3, 16). Ca atare, bărbatul este chip al lui Dnmnezeu fiindcă nu are pe nimeni mai presus, precum Dumnezeu nu are pe nimeni mai presus, căci stăpâneşte peste toți; iar femeia este slava bărbatului fiindcă este supusă lui. Si iarăşi zice altundeva: „Nu trebuie să socotim că Dumnezeu este asemenea aurului, sau argintului, sau pietrei, sau ciopliturii meşteşugului şi gândului omului” (Fapte 17, 29). Iată ce vrea să spună: „Dumnezeiescul e mai presus nu doar decât înfățişările văzute, dar nici cugetul nu ar fi în stare să îşi închipuie cum este Dumnezeu”. Deci, cum ar putea Dumnezeu să aibă înfățişare omenească, de vreme ce Pavel spune că nici nu e vreun cuget în stare să-şi închipuie ființa lui Dumnezeu? Fiindcă înfățişarea noastră cu toții ne-o putem lesne închipui cu gândul.

Iar aş fi vrut să adaug învățătură despre milostenie, dar vremea nu-mi îngăduie; aşadar, voi tăcea - însă nu înainte de a vă îndemna să păziți neştirbit ceea ce am spus şi să purtați multă grijă de petrecerea cea

dreaptă, ca să nu fie în deşert ceea ce am vorbit aici: căci chiar de vom păzi dogmele cele drepte, lipsind îmbunătățirea, cea din fapte. Vom cădea cu totul din viața veşnică - martor fiind Domnul, Care zice: „Nu tot cel ce îmi zice Mie: „Doamne, Doamne” va intra în Împărăția Cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Mt. 7, 21). Să facem, deci, voia lui Dumnezeu cu toată râvna şi osârdia, ca să putem intra în ceruri şi să ne împărtăşim de bunătățile puse deoparte acolo pentru cei ce-L iubesc pe Dumnezeu - de care bunătăți fie ca toți să avem parte, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui şi Sfântului Duh se cuvine slavă, stăpânire, cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL TREILEA[14]

Precum nu au nici un folos cei care seamănă atunci când semințele sunt aruncate afară de cale, nici cel care cuvântă nu câştigă nimic când cuvântul nu ajunge la cugetul ascultătorilor, ci sunetul, răspândindu-se degeaba în văzduh prin glas, lasă fără folos pe cel care aude. N-am spus acestea în zadar, ci ca să nu rămâneți lipiți doar de noimele cele mai simple, ci să cutezați a vă apropia şi de cele mai adânci: că dacă nu vom scufunda în adâncul Scripturilor acum, când mădularele ne sunt uşoare spre a înota, ochiul mai pătrunzător (nefiind încă stingherit de şuvoiul viclean al dezmierdării), iar duhul mai tare[15], ca să nu se înăbuşe, când o să ne mai scufundăm? Când o să fie dezmierdare, şi ospăț, şi beție, şi masă plină de îmbuibare? Dar atunci nu va fi lesne nici să ne mişcăm, aşa de mult împovărează sufletul sarcina grea a dezmierdării. Nu vedeți că şi cei care vor să afle mărgăritare nu află cele căutate şezând sus, pe țărm, şi numărând valurile, ci scufundându-se până în adânc - şi asta cu toate că-i mare osteneala căutării, mare primejdia aflării, şi după aflare nici un câştig - fiindcă ce mare lucru aduce în viața noastră aflarea de mărgăritare? Măcar de nu ar fi adus marile rele pe care le-a adus că ceea ce întoarce pe dos viața noastră şi răstoarnă toate cu

[14] Ce înseamnă: „după asemănarea”, şi pentru ce, spunând Dumnezeu să stăpânim noi peste fiare, nu stăpânim; şi că acest fapt dovedeşte multă purtare de grijă din partea Lui

[15] Literal: „mai rezistent”.

susul în jos e nebunia după avuții şi totuşi, pescuitorii de mărgăritare îşi pun în joc şi sufletul, şi trupul pentru hrana vremelnică şi îndrăznesc să înfrunte valurile; iar în cercetarea Scripturii nu e primejdie, nu este osteneală atât de încordată, ci puțină şi uşoară, şi aceasta pentru păzirea celor aflate, fiindcă cele aflate cu uşurință par celor mulți de disprețuit, în marea Scripturilor nu-i tulburare a valurilor, ci e mai liniştită ca orişice liman; nu e nevoie să ne scufundăm în sânurile cele întunecate ale adâncului, ci în ea e lumină multă, mai strălucitoare chiar decât razele de soare, linişte multă, departe-i orice tulburare, şi din cele aflate - atât câştig cât nici nu este cu putință a înfățişa prin cuvânt.

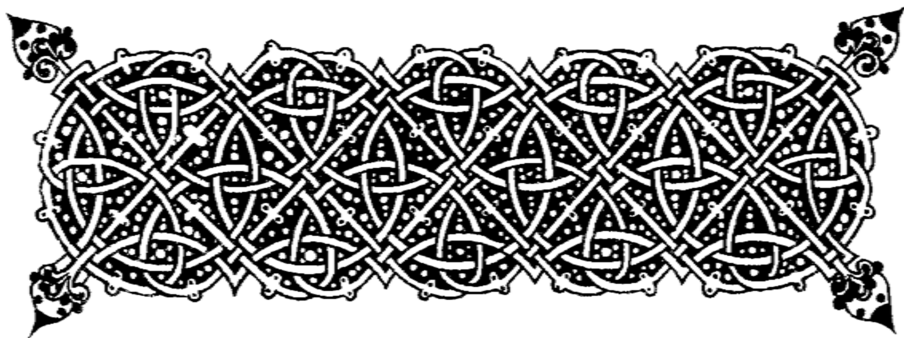
Să nu ne dăm bătuți, dar, ci să ne apucăm de cercetarea înțelesurilor Scripturii. Ați auzit că după chipul lui Dumnezeu l-a făcut Dumnezeu pe om; şi ce înseamnă „după~chipul" am spus: că nu arată aceeaşi fire la om ca la Dumnezeu, ci asemănarea de stăpânire; iar după asemănare înseamnă bunătatea şi blândețea, şi asemănarea după putință cu Dumnezeu în privința virtuții, precum spune Hristos: Fiți asemenea Tatălui Meu Care este în ceruri - fiindcă precum pe întinderea pământului unele vietăți sunt mai dobitoceşti[16], altele mai sălbatice, aşa şi pe întinsul sufletului nostru unele cugetări sunt mai dobitoceşti, altele mai sălbatice. Deci, se cuvine să le stăpânim şi să le biruim, şi să dăm cugetării stăpânirea asupra lor. „Dar cum poate birui cineva sălbăticia gândului?", zic unii. Ce spui tu, omule? Îi biruim pe lei şi sufletele lor le îmblânzim, şi te mai îndoieşti că sălbăticia gândului poate fi preschimbată în blândețe? Ş iasta cu toate că leul are în fire sălbăticia, iar blândețea e împotriva firii lui; în vreme ce cu tine e dimpotrivă, bunătatea fiindu-ți în fire, iar sălbăticia - împotriva firii. Deci, cel ce scoate ceea ce este după fire din sufletul fiarei şi pune acolo ceea ce este împotriva firii ei, oare nu va putea păstra în sufletul său ceea ce-i este după fire ? Oare câtă nepăsare n-ar dovedi nefăcând aceasta? Dealtfel, cu sufletul leilor mai e şi altă greutate: fiindcă sufletul fiarei este lipsit de cugetare. Ci totuşi, ați văzut adesea duşi prin piață lei mai blânzi ca oile, şi mulți din cei aflați în prăvălii deseori aruncau bani stăpânului, ca plată pentru meşteşugul şi înțelepciunea cu care a îmblânzit fiara. Iar în sufletul tău este şi cugetare, şi frică de Dumnezeu, şi mult ajutor din toate părțile. Deci, nu îmi veni mie cu dezvinovățiri şi îndreptățiri: căci este cu putință, dacă vrei, să fii

[16] Iraționale.

blând şi cuminte. „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră, şi să stăpânească fiarele” (Fac. l, 26).
2. Aici lovesc în noi elinii şi spun că Scriptura minte, fiindcă nu noi stăpânim pe fiare, ci ele ne stăpânesc pe noi, pricinuindu-ne multă luptă supărătoare. Lucrul acesta nu e defel adevărat: fiindcă e de ajuns şi vederea unui om să pună o fiară pe fugă - atâta frică le pricinuim. Iar dacă ne şi ne vătăma din teamă, ori silite de foame, ori încolțite chiar de noi şi nevoite să se apere, asta nu poate fi dovadă de stăpânire deplină: că nici dacă vreunul dintre noi, văzând că năvălesc tâlhari asupra sa, ar sări la arme şi s-ar apăra, nu se poate spune că arată prin aceasta vreo stăpânire, ci multă grijă de scăparea sa; dar nu prin asta voi răsturna părerea lor, ci pe un alt temei, pe care vă e şi vouă de folos să-l auziți. Ne temem şi avem frică de fiare, şi am căzut din stăpânirea asupra lor - nu zic ba, sunt de aceeaşi părere; însă aceasta nu arată mincinoasă legea lui Dumnezeu: fiindcă la început nu stăteau aşa lucrurile, ci fiarele aveau frică şi cutremur de om ca de un stăpân, şi se plecau în fața lui - iar după ce am căzut din îndrăznirea către Dumnezeu şi din cinste, din pricina aceasta am ajuns să avem frică noi de ele. De unde se vede acest lucru? Dumnezeu a adus fiarele la Adam să vadă ce nume le va pune: şi n-a fugit Adam, ca unul care se temea, ci le-a pus nume tuturor ca unor robi supuşi. Acesta este simbol al stăpânirii: de asta şi Dumnezeu, vrând să-i arate şi prin aceasta care e prețul stăpânirii pe care i-o dăruise, l-a pus să dea nume fiarelor, şi numele puse le-au rămas - fiindcă Scriptura spune: „Tot ce a numit Adam, acesta e numele lor” (Fac. 2, 19). Acesta e un semn că primul nu avea frică de fiare mai înainte de cădere, iar al doilea, mai limpede ca primul, este împreună-vorbirea şarpelui cu femeia, că dacă oamenii s-ar fi temut de fiare, n-ar fi rămas pe loc femeia văzând şarpele, ci s-ar fi pus pe fugă; n-ar fi primit sfatul lui, nu ar fi stat de vorbă cu atâta lipsă de frică, ci îndată s-ar fi speriat şi ar fi fugit. Dar iată, stă de vorbă şi nu se teme - că încă nu ființa teama aceasta; dar după ce a intrat în om păcatul, semnele cinstirii de care se bucura i-au fost luate; şi precum între slugi cele care au trecere la stăpân sunt temute de restul slugilor, iar cele văzute cu ochi răi se tem şi de slugile celelalte, aşa s-a întâmplat şi cu omul: căci până ce avea îndrăzneală către Dumnezeu, era temut de fiare; iar după ce s-a făcut vinovat înaintea Stăpânului a ajuns să se teamă şi de cei mai de pe urmă dintre cei împreună-robi cu dânsul.

Iar dacă nu-i aceasta pricina, arată-mi că mai înainte de păcat fiarele ar fi fost temute omului dar nu ai cum. Iar dacă după păcat a intrat frica, şi aceasta e din purtarea de grijă a Stăpânului: că dacă porunca dată de Dumnezeu fiind clătinată şi stricată, cinstea dată lui de Dumnezeu ar fi rămas aceeaşi, omul nu s-ar fi ridicat lesne: că atunci când oamenii se bucură de aceeaşi cinste fie că ascultă, fie că nu ascultă, se învață mai degrabă la viclenie şi nu se depărtează lesne de răutate. Că dacă acum, sub spaime şi pedepse şi munci nu rabdă să se înțelepțească, cum ar fi fost dacă n-ar fi pățit nimic pentru păcatele lor grozave? încât este învederat că „Dumnezeu ne-a scos din stăpânire pentru grija ce ne-o poartă” Tu vezi-mi şi de aici iubirea Lui de oameni cea negrăită: fiindcă Adam a stricat toată porunca şi a călcat legea - iar Dumnezeu nu a desființat toată cinstea lui, nici nu l-a scos cu totul din stăpânire; ci a lăsat ca afară de stăpânirea lui să fie doar acele vietăți ce nu îi folosesc prea mult spre nevoile vieții; iar pe celelalte, cele de trebuință şi de folos, care slujesc mult viața noastră, le-a lăsat roabe nouă. Ne-a lăsat cirezile de boi ca să tragem plugul, ca să brăzdăm pământul, ca să aruncăm semințe în brazdă; ne-a lăsat felurile de dobitoace de povară, ca să ne ajute la cărat; ne-a lăsat turmele de oi, ca să avem veşminte; şi alte feluri de vietăți ne-a lăsat, aducătoare de alte foloase: căci după ce, pedepsindu-l pe om, a zis: „Întru sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta” (Fac. 3, 19), ca sudoarea, şi chinul, şi osteneala să nu fie cu neputință de îndurat, a uşurat greutatea şi povara sudorii prin mulțimea necuvântătoarelor ce ne ajută în această osteneală şi în acest chin. Şi precum un stăpân iubitor de oameni şi grijuliu, după ce şi-a biciuit sluga, pune să fie doftoricită, aşa şi Dumnezeu, punând pedeapsă asupra noastră, voieşte să o uşureze în tot chipul, osândindu-ne la sudori şi osteneli, dar pe de altă parte gătindu-ne multe feluri de necuvântătoare spre ajutorarea ostenelii noastre. Pentru toate acestea să îi dăm mulțumită: că şi faptul că ne-a dat cinstea, şi că ne-a luat-o iarăşi, şi că nu ne-a luat-o cu totul, şi că a pus asupra noastră teama de fiare, şi toate câte le-a făcut cu noi sunt, dacă stai să cercetezi, pline de multă înțelepciune, de multă purtare de grijă, de multă iubire de oameni: de care fie ca toți să ne bucurăm mereu spre slava lui Dumnezeu, Celui Ce a lucrat acestea. A Lui e slava în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL PATRULEA[17]

Ați auzit ieri cum l-a făcut Dumnezeu pe om împărat şi mai-mare peste fiare, şi cum l-a scos îndată din rangul împărătesc - sau, mai bine zis, nu l-a scos Dumnezeu, ci singur pe sine s-a scos din cinste prin neascultare fiindcă Adam a împărățit doar din iubirea de oameni a lui Dumnezeu, că nu-i dăduse a împărați ca plată pentru isprăvi duhovniceşti, ci şi mai înainte de a fi el l-a împodobit cu cinste. Căci ca să nu zici că după ce a luat ființă omul şi a făcut apoi isprăvi multe, l-a nevoit pe Dumnezeu să îi dea stăpânirea fiarelor - pentru această pricină, zic, având a-l plăsmui, grăieşte despre stăpânirea lui zicând astfel: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră, şi să stăpânească fiarele pământului” (Fac. l, 26). Mai înainte de viață îi dă cinstea, mai înainte de facere - cununa, şi mai înainte de a lua ființă omul, îl suie pe scaunul împărătesc. Oamenii îi cinstesc pe supuşii lor când ajung aceştia la adânci bătrâneți, după multe osteneli în timp de pace şi nenumărate primejdii în vreme de război - iar Dumnezeu nu a făcut aşa, ci l-a adus la această cinste îndată ce a luat el ființă, arătând că ceea ce s-a făcut nu este plată pentru isprăvi, ci Har Dumnezeiesc, iar nu datorie. Deci, faptul că omul a primit stăpânire se datorează numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu iar căderea din stăpânire se datorează uşurătății lui: că precum împărații îi lipsesc de stăpânire pe cei ce nu ascultă de poruncile lor, aşa a făcut şi Dumnezeu cu omul, lipsindu-l de stăpânire atunci când nu a

[17] Că trei feluri de robie a adus păcatul; şi către cei care ascultă cu uşurătate, şi către cei ce nu-şi cinstesc părinții

ascultat de El; iar astăzi trebuie să spunem ce altă cinste a răpit firea păcatului şi câte feluri de robie a adus cu sine, încătuşând firea noastră cu feluritele stăpâniri ca un tiran care se foloseşte de felurite lanțuri. Este, dar, o stăpânire şi o robie dintâi, potrivit căreia femeile sunt stăpânite de bărbați. După păcat a luat ființă trebuința aceasta: căci înainte de neascultare femeia era de aceeaşi cinste cu bărbatul - şi, dealtfel, când a făcut-o Dumnezeu, s-a folosit de aceleaşi cuvinte ca şi la facerea bărbatului. Precum la facerea bărbatului nu a zis: Să fie om, ci a zis: Să facem om „după chipul şi asemănarea Noastră", aşa şi la facerea femeii nu a zis: Să fie femeie, ci şi aici a zis: „Să-i facem ajutor" - şi nu doar ajutor, ci asemenea lui, arătând iarăşi că cei doi erau deopotrivă în cinstire: căci dat fiind marele ajutor pe care dobitoacele îl dau în trebuințele vieții noastre, uită-te cum face desluşită deosebirea, ca să nu socoți că şi femeia este din rândul robilor.

„A adus fiarele, zice Scriptura, înaintea lui Adam… şi nu s-a aflat lui ajutor asemenea lui" (Fac. 2, 19-20). „Păi cum? Calul nu este ajutor, împreună cu omul oştindu-se în războaie? Boul nu este ajutor, trăgând plugul şi împreună cu noi ostenindu-se la aruncarea semințelor în brazdă? Asinul şi catârul nu sunt ajutoare, împreună cu noi lucrând la căratul poverilor?" Dar ca să nu spui asta, îți face deosebirea cu acrivie - că nu a zis doar: nu s-a aflat ajutor lui, ci: nu s-a aflat ajutor asemenea lui. Aşa şi aici - nu a zis Dumnezeu doar: să-i facem ajutor, ci: „să-i facem ajutor asemenea lui" (Fac. 2, 18). Asta mai înainte de păcat - iar după păcat: „spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni". „Te-am făcut", zice, „de aceeaşi cinste cu bărbatul. Nu te-ai folosit bine de stăpânire: schimbă-ți starea cu cea de supunere. N-ai putut duce slobozenia: primeşte robia. Nu ştii să stăpâneşti (si ai cunoscut aceasta cu lucrul): fii dintre cei stăpâniți, si cunoaste-l pe bărbat drept stăpân": „spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni": şi vezi aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu - căci ca nu cumva, auzind: el te va stăpâni, să socoată stăpânirea bărbatului ca fiind împovărătoare, mai întâi vorbeşte de purtarea de grijă a acestuia, zicând: „Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta", adică: Scăparea ta şi limanul tău şi întărirea ta, el va fi; în toate spaimele ce vor veni asupra ta, pe el ți-l dau ca să te întorci spre el şi să scapi la el. Şi nu doar prin aceasta, ci şi cu nevoile fireşti i-a legat împreună ca şi cu un lanț de nerupt, înfăşurându-i în legătura poftei. Văzut-ai cum a adus păcatul supunerea, iar Iscusitul şi Înțeleptul

Dumnezeu şi pe acestea le-a întrebuințat spre folosul nostru? Ascultă cum şi Pavel vorbeşte despre supunerea aceasta, ca să înveți iar împreună-glăsuirea dintre Vechiul si Noul Legământ. „Femeia, zice, întru linişte să ia învățătură, cu toată ascultarea" (l Tim. 2, 11). Văzut-ai că şi el supune bărbatului pe femeie ? Dar aşteaptă, şi ai s-auzi pricina. De ce cu toată ascultarea ? Fiindcă „femeii, zice, să învețe nu dau voie". „De ce?" - „Fiindcă l-a învățat o dată rău pe Adam". „Nici a-şi stăpâni bărbatul". „Dar pentru ce ?" - „Fiindcă l-a stăpânit o dată în chip rău". Ci să fie întru linişte. „Dar spune şi pricina". „Fiindcă Adam", zice, „nu a fost amăgit, iar femeia, amăgindu-se, a fost întru neascultare". De aceea a şi dat-o jos de pe scaunul învățăturii: „fiindcă cel care dă învățătură fiind neştiutor", zice, „să ia învățătură; iar de nu vrea să ia învățătură, ci vrea să învețe pe alții, se pierde pe sine şi pierde şi pe ucenicii săi" - ceea ce s-a întâmplat atunci şi cu femeia. Dar că este supusă bărbatului şi că din pricina păcatului i-a fost supusă, vedem desluşit de aici; însă vreau să aud acea spusă: „Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni".
2. Voiesc să aflu cum vorbeşte Pavel, şi despre această purtare de grijă, şi cum îmbină stăpânirea cu dragostea părintească. Deci, unde face asta? Scriindu-le corintenilor, el grăieşte: „Bărbaților, iubiți femeile voastre - iată spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta; femeile să se teamă de bărbați" -iată „el te va stăpâni". Văzut-ai că nu e apăsătoare stăpânirea când stăpânul e îndrăgostit nebuneşte de roaba sa, când frica e împreunată cu dragostea? Căci astfel e înlăturată greutatea robiei. Aşadar, o stăpânire a fost adusă de neascultare: căci tu nu te uita că Dumnezeu a tocmit-o spre folos, ci că însăşi firea robiei a fost pricinuită de păcat - care şi este un al doilea fel de robie, mai împovărător, şi acesta îşi are începutul şi temeiul din păcat: că după potopul cel din vremea lui Noe si sfărâmarea corăbiei[18] celei de obşte şi desăvârşita pierzare de care ştim cu toții, Ham a păcătuit față de născătorul său şi, văzându-şi părintele gol, mai mult l-a despuiat defăimându-l înaintea fraților săi, şi ca atare s-a făcut slugă fraților: că răutatea voirii i-a stricat bunul neam al firii - şi era firesc să se întâmple astfel. Scriptura aduce dreptului nenumărate dezvinovățiri, şi în primul rând printr-o singură propoziție îi dă iertare deplină - că zice: „Şi a început Noe a fi om lucrător de pământ" (Fac. 9, 20). Spusa a început cuprinde multă dezvinovățire pentru beție: că nu ştia Noe nici cât vin

[18] Naufragiul.

trebuia să bea, nici cum să-l bea - curat sau îndoit cu apă, nici când să-l bea - îndată după scoaterea din teascuri sau după oarecare vreme. Deci, Scriptura dezvinovăţeşte prin acestea pe Noe; iar cel născut din el, izbăvit prin el (că pentru cinstirea dată de Dumnezeu tatălui său nu pierise împreună cu ceilalţi în valuri), necăutând la firea însăşi, neamintindu-şi cui îşi datora izbăvirea, nedobândind din frică întreagă înţelepciune (fiindcă avea înaintea ochilor resturile lăsate de mânia lui Dumnezeu şi urmele nenorocirii şi teama încă proaspătă de cele întâmplate), a batjocorit pe născătorul său. De aceea îndeamnă şi oarecare înţelept, grăind: „Nu te slăvi întru necinstea tatălui tău, că necinstea tatălui tău nu este ţie slavă” (Sir. 3,10). Dar, cu toate acestea, Ham n priceput, ci a păcătuit cu păcat dincolo de orice iertare şi dezvinovăţire.

Drept aceea, Dumnezeu a dat robia ca pedeapsă a păcatului, şi s-a făcut Ham slugă fraţilor săi, şi prin răutatea voii a trădat întâietatea pe care o avea în chip firesc. Iată şi al doilea fel de robie. Vrei să-l afli şi pe al treilea ? Acesta e mai împovărător decât cele dintâi, şi mult mai de temut -că neînvăţându-se minte omul prin celelalte, Dumnezeu ne-a sporit lanţurile. Care e, deci, acesta? Cel al dregătorilor, al cârmuitorilor; nu cum este cel suferit de femeie, nici ca cel suferit de rob, ci cu mult mai înfricoşat: că peste tot se pot vedea săbii ascuţite, călăi, cazne, locuri de chinuire[19], pedepse, stăpânire ce se întinde până asupra vieţii şi a morţii. Iar ca dovadă că de acest fel al stăpânirii s-a făcut nevoie din pricina păcatului, ascultă-l iarăşi pe însuşi Pavel filosofând: „Voieşti să nu-ţi fie frică de stăpânire? Fă bine, şi vei avea laudă de la dânsa… Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabia” (Rom. 13, 3-4). Vezi că pentru cei care fac răul sunt şi dregătorul, şi sabia? Ascultă acest lucru rostit şi mai pe şleau: „Că este răzbunătoare… asupra celui ce face răul” (Rom. 13, 4). Şi nu a zis: „Că nu în zadar este stăpânire” - dar ce ? „Că nu în zadar poartă sabia”: fiindcă precum un tată iubitor îşi dă pe mâna unor învăţători şi dascăli temuţi copiii care se poartă cu uşurătate faţă de el şi îl dispreţuiesc din pricina iubirii lui părinteşti, aşa şi Dumnezeu, fiind dispreţuit de firea noastră, din bunătatea Sa ne-a dat pe mâna stăpânitorilor, ca unor dascăli şi învăţători. Să vedem însă şi din Vechiul Legământ că pentru răutatea noastră s-a făcut trebuinţă şi de stăpânirea aceasta. Oarecare dintre proroci, întărâtându-se asupra celor nedrepţi,

[19] Camere de tortură, locuri de execuţie.

grăieşte cam aşa: „Au tăcea-vei când va înghiți necredinciosul pe cel drept, şi vei face pe oameni ca peştii mării, şi ca jivinele ce n-au stăpân”? (Avac. l, 13-14). Deci, pentru asta e stăpânire, ca să nu trăim ca jivinele; pentru asta sunt căpetenii, ca să nu ne înghițim unii pe alții precum peştii: că precum sunt pentru boli leacurile, aşa sunt pentru păcate pedepsele. Apoi, ca să vezi că pentru cel care viețuieşte în virtute nu e nevoie de epistat[20], ascultă ce grăieşte Pavel: „Iar de voieşti să nu îți fie frică de stăpânire, fă binele si vei avea laudă de la dânsa” (Rom. 13, 3-4). „Judecătorul”, zice, „îți este privitor - iar dacă trăieşti drept, nu numai privitor, ci şi lăudător, fiindcă cei ce cârmuiesc sunt la rândul lor cârmuiți de legi”. Ci totuşi, nici de legi nu are nevoie cel ce trăieşte cu blândețe şi auzi asta de la Pavel, care zice: „Dreptului lege nu este pusă” (l Tim. l, 9); iar dacă lege nu îi este pusă, cu atât mai mult nu e stăpânitor deasupra lui. Iată al treilea fel de stăpânire, şi acesta avându-şi temeiul în păcat şi răutate.

3. Cum, dar, spune Pavel că „nu e stăpânire decât de la Dumnezeu”? Fiindcă El ne-a rânduit-o spre folos, deoarece păcatul a adus trebuința aceasta, iar Dumnezeu ne-a întors-o spre folos; şi precum trebuința de leacuri vine de la răni, iar folosirea lor de la înțelepciunea doctorilor, aşa şi trebuința robiei de la păcat s-a făcut, iar întoarcerea ei spre folosul nostru - de la înțelepciunea lui Dumnezeu.

Dar treziți-vă odată, şi scuturați-vă de lenevie. De ce zic asta? Păi, eu vă povestesc despre Scripturi, iar voi vă mutați ochii de la mine la candele şi la cel care le aprinde. Câtă nepăsare: lăsându-mă pe mine, să luați aminte la acela! Şi eu aprind foc - foc din Scripturi, şi pe limba mea arde candela învățăturii. Această lumină este mai mare şi mai bună decât cealaltă: că nu aprind fitil muiat în untdelemn, ci aprind cu dorința de a asculta propovăduirea sufletele adăpate cu buna credință. Şi Pavel vorbea oarecând cu cineva într-un foişor - dar nimeni să nu creadă că mă pun alături de Pavel (doar n-am înnebunit atât!), ci spun acestea ca să aflați câtă râvnă pentru ascultarea propovăduirii trebuie să arătați. Aşadar, Pavel vorbea în foişor, şi s-a făcut seară ca şi acum, şi erau făclii multe în foişor. Apoi, Eutih a căzut de la o fereastră - însă căderea lui n-a spart adunarea şi moartea lui nu a curmat spectacolul duhovnicesc, ci toți erau atât de prinşi cu ascultarea cuvintelor dumnezeieşti încât nici n-au băgat

[20] Supraveghetor

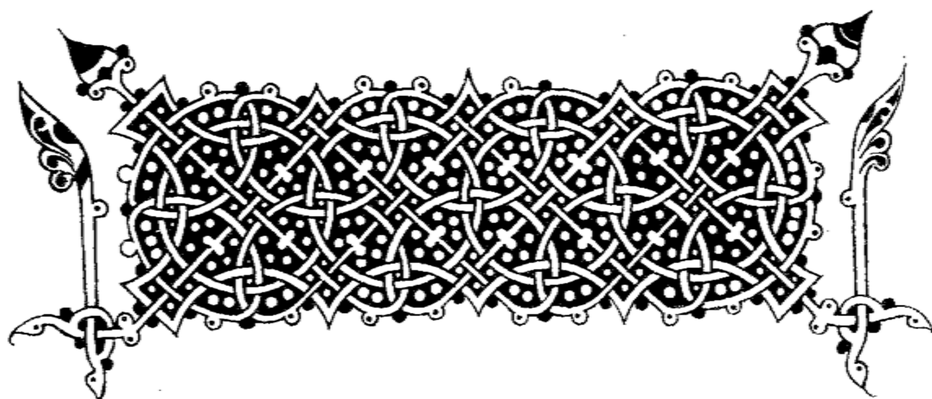
de seamă cele întâmplate. Iar voi, fără să vedeți vreun lucru ieşit din socoteală, ci un om făcând lucruri obişnuite, vă mutați privirile întracolo. Oare e de iertat aşa ceva? Iubiților, nimeni să nu socoată împovărătoare certarea - că nu din ură, ci din grijă vă cert. Ştiți doar că mai de nădejde sunt rănile făcute de prieteni decât sărutările primite de la vrăjmaşi. Deci, veniți-vă în fire, vă rog, şi, lăsând focul din candele, luați aminte la lumina dumnezeieştilor Scripturi: că vreau să vorbesc de un alt fel al stăpânirii, care nu-şi are temeiul în păcat, ci în firea însăşi. Care este acesta? Stăpânirea părinților asupra odraslelor, fiindcă această cinste de care ei se bucură este răsplată a durerilor lor. De aceea spune şi oarecare înțelept: „Ca unor stăpâni să slujeşti celor ce te-au născut pe tine" (v. Sirah 3, 7), după care adaugă şi pricina, zicând: „Ce vei răsplăti lor pentru ceea ce au făcut ei pentru tine"? (Sirah 7, 28). Spusele lui nu înseamnă altceva decât: „Cum ți-au dat ei ție naştere, tu nu poți să le dai lor". Aşadar, dacă în această privință suntem mai prejos decât părinții noştri, să dobândim în alta întâietate: s-o dobândim cinstindui[21], şi nu numai prin legea firii, ci în primul rând din frică de Dumnezeu. Dumnezeu vrea foarte mult ca părinții să fie cinstiți de copiii lor, şi celor ce împlinesc această lege le răsplăteşte cu mari bunătăți şi daruri, iar pe cei care o încalcă îi pedepseşte cu mari şi cumplite rele. „Cel ce va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, zice, cu moarte să fie omorât" (Ieş. 21, 16), iar celor care îşi cinstesc părinții le spune: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ți fie ție bine şi să trăieşti ani mulți pe pământ" (Ieş. 20,12).; Iată: cinstitorilor de părinți le-a hotărât ca răsplată lucrul socotit cea mai mare avuție, adică bătrâneți bune şi lungime de zile, iar celor ce-i jignesc le-a rânduit ca pedeapsă lucrul socotit cel mai mare rău, şi anume moartea înainte de vreme. Pe unii îi atrage spre dragostea de părinți făgăduindu-le răsplăți, pe alții îi depărtează de jignirea acestora, chiar fără voia lor, prin frica de pedeapsă: că nu porunceşte să fie ucis oricum jignitorul de părinți, nici să-l ia călăii din tribunal şi să-l ducă la moarte în văzul lumii, nici să i se taie capul în afara cetății, ci ca tatăl să-l ducă în mijlocul cetății şi să-l învinuiască fără a fi nevoie de martori şi dovezi, şi

---

[21] Paradox cât se poate de evanghelic: fiind prin legea firii mai prejos de părinți, dobândim întâietate față de ei tocmai cinstindu-i şi supunându-ne lor din frică de Dumnezeu. Acest raționament, fundament al educației de altădată, a devenit, din păcate, străin de cumplita logică a lumii noastre: şi iată cum Sfântul Ioan aruncă lumină în câteva cuvinte asupra tainei dezagregării familiei moderne

asta cu foarte mult temei. Se înțelege de la sine că cel care n-a cruțat pentru copil nici bani, nici trup, nici nimic, nu s-ar face vreodată pârâş al lui dacă jignirea suferită n-ar fi covârşitoare.
Aşadar, tatăl îl aduce pe vinovat în mijlocul cetății, după aceea cheamă tot poporul şi rosteşte învinuirea. Toți ascultătorii, luând pietre, îl bat pe jignitorul de părinți - fiindcă legiuitorul vrea ca ei să fie nu numai martori, ci şi lucrători ai pedepsei, ca fiecare, privindu-şi mâna dreaptă, cu care şi el a aruncat în capul jignitorului de părinți, să aibă destulă pomenire spre îndreptare. Legiuitorul mai dă de înțeles şi altceva: că cel ce îşi jigneşte părinții nu doar acelora le face nedreptate, ci şi întregii omeniri. Drept aceea, îi cheamă pe toți să ia parte la pedepsire, fiindcă toți sunt jigniți, ridică împrejur tot poporul şi cetatea, învățându-i şi pe oamenii străini de cei nedreptățiți să se mânie împotriva jignirii de părinți ca împotriva unei jigniri a întregii firi, îndepărtându-l pe săvârşitorul ei, ca pe o molimă obştească, nu numai din cetate, ci şi din această lume: fiindcă unul ca acesta este vrăjmaş al tuturor, şi al lui Dumnezeu, şi al firii. De asta porunceşte să ia toți parte la omor, făcând un fel de curățire pentru cetate.
Să aveți parte de mult bine pentru că ați primit cu atâta plăcere cuvintele despre jignitorul de părinte, şi în loc de pietre ați aruncat în el cu strigăte, aceasta fiind mărturie a marii dragoste pe care o are fiecare dintre voi față de tatăl său. De altfel, obişnuim să lăudăm legile împotriva păcatelor mai ales atunci când nu avem păcatele cu pricina pe conştiință. Deci, pentru acestea toate să mulțumim Iubitorului de oameni Dumnezeu, Ce poartă grijă de viața noastră, şi de părinți, şi de copii, şi toate pentru a noastră mântuire le iconomiseşte: că Lui se cuvine slava, cinstea şi închinarea, dimpreună cu Cel Fără de început al Său Părinte, şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL CINCILEA[22]

Voi, poate, socotiți că am terminat cuvântul despre stăpânire[23]; iar eu văd încă multă roadă ce aşteaptă în el. Dar nu vă lăsați păgubaşi, rogu-vă, până ce nu o vom culege toată: căci si vierii harnici, când văd vița frunzoasă si încărcată cu multe roade, nu taie doar ciorchinii dinafară, ci pătrund si mai înlăuntru, îndoind curmeii si ridicând frunzele, aşa încât să nu le scape cumva din vedere boabele mici, ascunse fiind sub frunze. Deci, nu vă arătați mai nepăsători decât aceia, nici nu vă lăsați păgubaşi până ce nu veți lua tot. Şi mai ales că osteneala e a mea, iar roadă e a voastră. Le-am învinuit ieri pe femei - mai bine zis nu pe femei, ci pe Eva, că prin păcat a adus în lume robia. Femeile ne-ar putea spune: „De ce să fim noi învinuite dacă aceea a păcătuit; de ce greşeala a fost a unei singure fețe[24], iar vina - de obşte a firii femeieşti întregi?” Asta ar putea spune şi robii: „De ce, făcând Cariaan ocară tatălui său, pedeapsa a trecut la tot neamul ?” Şi cei ce se tem de stăpânitori ar putea pune pricină astfel: „De ce, alții fiind cei trăitori în răutate, noi am fost supuşi jugului stăpânirii ?”

---

[22] Că nu pentru Adam suntem pedepsiți, şi că mai mari sunt bunătățile ce ne-au venit prin el decât relele, dacă vom lua aminte la noi înşine; şi împotriva celor ce trec pe lângă săraci cu nepăsare

[23] Este vorba de diferitele relații ierarhice pe care Sfântul Ioan le analizează în Cuvântul dinainte.

[24] Persoane.

Aşadar, ce le-am putea răspunde tuturor acestora ? Că una este dezlegarea tuturor întrebărilor: „Pentru că primii oameni au păcătuit, şi prin neascultarea lor au adus în lume robia - iar cei de mai apoi, prin păcatele lor, au dat putere robiei deja aduse în lume”. Că dacă cei care întreabă sar putea arăta curați cu totul de păcate, poate că ar avea temei să grăiască împotrivă; iar dacă şi ei au multe vini, de prisos este să se îndreptățească în acest fel: întrucât eu n-am zis că de acum păcatul nu mai naşte robie, ci că orice păcat este însoțit de robie, şi am arătat ca răspunzătoare firea de obşte a păcatului, nu numai felul lui. Precum toate bolile de nevindecat duc la moarte, dar nu toate sunt de aceeaşi fire, aşa şi păcatele toate nasc robie, nefiind toate de acelaşi fel. Păcătuit-a Eva atingându-se de pom, şi a fost osândită pentru asta. Drept aceea, să nu păcătuieşti şi tu cu alt păcat, poate mai greu decât al ei. Aceasta se cuvine a spune şi cu privire la robi, şi cu privire la cei aflați sub stăpânire[25]: că primii oameni au adus păcatul, iar cei ce le-au urmat au păstrat puterea stăpânirii[26] prin păcatele săvârşite. Mai am şi alt răspuns: că mulți, întorcându-se la virtute, au fost sloboziți de sub stăpânire. Şi mai întâi, de vreți, am să vorbesc[27] despre femei, ca să vezi cum fericitul Pavel, care a pus legături asupra lor, chiar el le dezleagă iarăşi. „De are vreo femeie bărbat necredincios şi acela va voi să viețuiască cu dânsa, să nu-l lase pe el” (1 Cor. 7, 13). De ce ? „Că ce ştii tu, femeie, de nu-ți vei mântui bărbatul”? „Dar cum poate femeia să mântuiască ?” învățând, catehisind, înduplecându-l a primi cuvântul bunei cinstiri. „Păi chiar ieri, fericite Pavele, ziceai „că femeii să învețe nu dau voie” (1 Tim. 2,12). Cum, dar, o dai acum la întors şi faci femeia dascăl al bărbatului?” - „Fac asta nu tăgăduindu-mă pe mine însumi, ba chiar cu totul dimpotrivă”. Tu ascultă şi pentru ce a scos-o de pe tronul învățăturii, şi pentru ce o aduce iar pe el, ca să afli înțelepciunea lui Pavel. „Bărbatul să învețe”, zice. Întrebi de ce ? Fiindcă nu a fost amăgit: că „Adam, zice, nu a fost amăgit” (1 Tim. 2, 14). „Femeia”, zice, „să ia învățătură”. De ce ? Fiindcă a fost amăgită: „că femeia, amăgită fiind, a fost întru călcarea poruncii”. Iar aici - tocmai dimpotrivă: că atunci când bărbatul este necredincios, iar femeia credincioasă, zice: „Femeia să învețe. De ce ? Fiindcă nu este amăgită,

---

[25] Este vorba de întreaga ierarhie a autorității de stat.
[26] Este vorba de aceleaşi relații ierarhice din nota precedentă
[27] Literal: „îmi voi exersa cuvântul pe tema”.

căci credincioasă este. Să ia învățătură, deci, bărbatul, căci a fost amăgit: că necredincios este. „S-a întors treaba”, zice, „în privința învățăturii: să se întoarcă, dar, şi în privința stăpânirii”. Văzut-ai cum pretutindeni arată Scriptura că nu firii, ci amăgirii şi păcatului urmează robia ?

Deci, a venit la femeie amăgirea întru început, iar amăgirii i-a urmat supunerea: după aceea s-a mutat amăgirea la bărbat, s-a mutat şi supunerea. Şi precum la început a încredințat Dumnezeu bărbatului mântuirea femeii, fiindcă nu a fost amăgit, grăind astfel: „Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta”, aşa şi aici, pentru credința celei ce are bărbat necredincios, încredințează femeii mântuirea bărbatului, zicând: „Că ce ştii tu, femeie, de nu-ți vei mântui bărbatul”? (l Cor. 7,16). Ce poate fi mai desluşit decât această dovedire că robia nu este dat al firii, ci urmează păcatului?

Acelaşi lucru se poate spune şi despre robi. Ai fost chemat în starea de robie? Să nu îți pese. Vezi cum iarăşi arată că robia e doar un nume la omul îmbunătățit? Ci chiar de poți să fii slobod, mai bine foloseşte-te, adică „mai bine rămâi rob”. De ce ? „Că cel ce e chemat întru Domnul rob este un slobozit al Domnului”. Dar pentru ce a lăsat să rămână rob? Ca s ă afli că de prisos e slobozenia cea dinafară, că precum când cu cei trei tineri faptul că rămânând aprins cuptorul trupurile lor s-au păstrat nevătămate a fost cu mult mai minunat decât de s-ar fi stins văpaia, aşa şi a te arăta slobod în robie este cu mult mai mare şi minunat lucru decât dacă ai rupe legăturile ei. De asta a şi zis: „Ci chiar de poți să fii slobod, mai bine foloseşte-te”[28] – adică rămâi rob, că ai cea mai adevărată slobozenie”.

2. Voieşti să vezi că se întâmplă asta şi cu stăpânitorii? Împărat era Nabucodonosor, şi a aprins cuptorul cu văpaie mare, şi i-a aruncat în mijlocul lui pe cei trei tineri - fragezi de vârstă, singuri, neavând nici o apărare, robi, prinşi de război, lipsiți de patrie. Şi ce zice? „Oare aşa este cu adevărat, Sedrac, Misac şi Abdenago, că dumnezeilor mei nu slujiți, şi chipului celui de aur pe care l-am ridicat nu vă închinați”? (Dan. 3, 14) Iar ei ce fac? Uită-te cum obiceiul lor îmbunătățit i-a făcut, aşa prinşi cum erau mai împărați decât impăratul şi mai înaltă a arătat cugetarea lor decât a aceluia? Că au răspuns cu atâta îndrăzneală ca şi cum nu ar fi stat de vorbă cu împăratul, ci cu un supus. „N-avem nevoie, zic ei, să

[28] Fă ceea ce-ți este mai de folos.

răspundem împăratului pentru cuvântul acesta”. Nu prin cuvinte, ci prin fapte vom face dovedirea. Este „Dumnezeu în ceruri puternic să ne izbăvească”. I-au amintit de binefacerea primită de el prin Daniil, spunând aceleaşi cuvinte pe care le grăise atunci prorocul. Gândiți-vă: ce a zis el? „Nu ține de magii gazareni, de haldei cuvântul pe care îl cere împăratul; „ci este Dumnezeu în cer, Care descoperă tainele”, îi amintesc, deci, de cuvintele acestea ca să îl îmblânzească. După aceea, spun: „Şi dacă nu ştii, împărate, că dumnezeilor tăi nu vom sluji, şi chipului celui de aur, pe care l-ai ridicat, nu ne vom închina” (Dan. 3, 18). Uită-te la înțelepciunea acelor tineri: căci ca să nu defaime pe Dumnezeu pentru slăbiciune cei de față de li s-ar fi întâmplat să moară în cuptor, au mărturisit dinainte puterea Lui, zicând că „este Dumnezeu în cer puternic să ne izbăvească”; iar pe de altă parte, că dacă aveau să scape de văpaie să nu se creadă că slujesc lui Dumnezeu pentru leafă şi plată, au adăugat că „şi de nu, să ştii, împărate, că dumnezeilor tăi nu vom sluji, şi chipului celui de aur pe care l-ai ridicat nu ne vom închina”; propovăduind puterea lui Dumnezeu şi totodată arătând tăria sufletului lor, ca nu cumva să se spună şi despre ei ceea ce a spus diavolul, clevetind, cu privire la Iov. Dar ce a spus diavolul despre Iov ? A spus că „nu degeaba se teme de Tine Iov: că ai ocrotit cele dinlăuntru şi dinafară ale casei lui” (Iov l, 10). Deci, ca să nu aibă cineva temei să spună acelaşi lucru şi despre dânşii, au astupat dinainte gura neruşinată, însă, precum spuneam, chiar de va fi cineva prins de război, chiar de va fi rob, chiar de va fi străin, chiar dacă va petrece în pământ străin, va fi mai împărat decât toți împărații de va avea cu sine fapta bună. Ai văzut cum s-a desființat şi supunerea femeilor, şi cea a robilor, şi cea a celor aflați sub stăpânire? Hai să-ți arăt acum alungată şi frica fiarelor. Daniil a fost aruncat oarecând în puț tot în Babilon - dar leii nu au cutezat să se atingă de dânsul: că au văzut strălucind în el chipul cel vechi, chipul împărătesc, zăreau semnele pe care le văzuseră la Adam înainte ca el să păcătuiască. Cu aceeaşi supunere au venit atunci la Adam ca să primească nume de la dânsul; şi nu numai atunci, ci şi cu fericitul Pavel s-a făcut aceasta: că şi el, nimerind în ostrovul de barbari, a şezut lângă foc ca să se încălzească, şi ieşind o năpârcă din vreascuri s-a prins cu dinții de mâna lui. Deci, ce s-a întâmplat după aceasta ? Fiara a căzut îndată: că neaflând păcat, nici n-a putut să muşte: ci precum noi, când vrem să urcăm o stâncă netedă, cădem îndată fiindcă nu avem de ce să ne ținem, fie că este mare

dedesubt, fie că e prăpastie, aşa şi fiara aceea, cu toate că era deasupra focului, nu a aflat locul de sprijin al păcatului, nici unde să se țină cu dinții, a căzut în foc şi a pierit.
Vrei să-ți mai spun şi o a treia îndreptățire[29]? Una este că nu numai primii oameni au păcătuit, ci şi cei care le-au urmat; a doua, că pentru cei ce umblă drept înaintea lui Dumnezeu, chiar petrecând ei în viața de acum, jugul supunerii este mai uşor - sau, mai bine zis, sunt sloboziți cu totul de aceasta, precum am arătat şi în privința femeilor, şi în privința celor aflați sub stăpânire, şi în privința fiarelor; iar după acestea, a treia este că venind Hristos, ne-a făgăduit mai mari bunătăți decât cele din care ne-au scos cei care au păcătuit la început. „De ce te tânguiesti, ia spune ? Că Adam, păcătuind, te-a scos din rai? Fă ceea ce e drept înaintea Mea şi râvneşte la fapta bună, şi-ți voi deschide ție nu numai raiul, ci chiar cerul, şi nu te voi lăsa să pătimeşti nimic rău din neascultarea celui întâi-zidit. Te tângui că te-a lipsit de stăpânirea asupra fiarelor? Iată, şi demonii ți-i voi supune, dacă vei lua aminte la învățătura Mea” - că zice: „Călcați peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului” (Le. 10, 19). Nu a zis: stăpâniți, ca la facere în privința fiarelor, ci: călcați, dând mai mare putere.
3. Pentru aceasta nu a zis nici Pavel: „Dumnezeu va supune pe satana sub picioarele voastre”, ci: „Dumnezeu va zdrobi pe satana sub picioarele voastre” (Rom. 16, 20). Nu ca mai înainte: „Acela va pândi capul tău, şi tu vei pândi călcâiul lui” (Fac. 3,15) - ci întreagă este izbânda, neştirbit semnul de biruință, desăvârşită nimicirea celui potrivnic, şi sfărâmarea, şi pieirea. „Eva te-a supus bărbatului: dar eu te fac, de vrei, nu doar de o cinste cu bărbatul, ci şi cu înşişi îngerii. Ea te-a lipsit de viața de acum, iar eu ți-o dăruiesc şi pe ceea ce va să vină - cea neîmbătrânitoare şi fără moarte, plină de bunătăți nenumărate.”
Deci, nimeni să nu creadă că a fost păgubit din pricina înaintaşilor: că şi dacă vom vrea să cercetăm toate câte avea să le dea Dumnezeu, vom afla că cele pe care ni le-a dat sunt mult mai mari ca cele pe care le-am pierdut; iar din cele spuse devin limpezi şi celelalte. Viață chinuită a dus Adam. Hristos a făgăduit viața de unde a fugit durerea şi întristarea şi suspinul şi vesteşte că dă în dar Împărăția Cerurilor - căți zice: „Veniți,

---

[29] Mai explicit ar fi în româneşte: „justificare a relațiilor ierarhice existente în lumea căzută”.

binecuvântaţii Tatălui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii: că flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost, şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost, şi M-aţi primit; gol am fost, şi M-aţi îmbrăcat; în temniţă, şi aţi venit la Mine" (Mt. 25, 35-36). Oare vom auzi şi noi de la Mântuitorul aceste fericite spuse? N-aş putea să bag mâna-n foc: că multă nepăsare avem faţă de săraci. E vremea Postului, atâta îndemn şi învăţătură de mântuire, rugăciuni fără contenire, adunări în fiecare zi - şi după atâta sârguinţă, care-i folosul? Nici unul: fiindcă plecăm de aici văzând săracii cum stau în picioare înşiraţi de o parte şi de alta, şi trece pe lângă dânşii aşa nemilostivi ca şi cum am vedea nişte câini, nu nişte trupuri omeneşti. Aşadar, ne grăbim spre casă ca şi cum am vedea nişte statui fără de suflet, nu nişte oameni care suflă, „îmi dă zor foamea", zice unul. Tocmai foamea să te înduplece a rămâne ca să dai milostenie – că sătulul, vorba zicătorii, nu crede flămândului; iar burţile flămânde învaţă din nevoia lor să o priceapă şi pe cea străină - mai bine zis, nici aşa n-o pot cunoaşte pe de-a-ntregul. De ce? Păi tu alergi la masa gata pregătită şi nu rabzi să mai aştepţi nici un pic; iar săracul a stat în picioare până seara, năzuind şi căutând cu nerăbdare a-şi face rost de hrana cea de toate zilele - şi văzând că ziua s-a împlinit, iar banii de mâncare nicidecum, se întristează şi îl arde sufletul, şi e silit să îndrăznească mai mult decât puterea sa. De asta ne îmbulzesc mai tare seara, jurându-se, blestemându-se, jelindu-se, tânguin-du-se, întinzând mâinile, siliţi să facă nenumărate alte neruşinări: fiindcă se tem ca nu cumva, plecând acasă toţi, ei să fie siliţi a rătăci prin oraş ca printr-o pustie. Şi precum cei căzuţi ziua în sfărâmare de corabie, când se prind de o scândură, se străduiesc să ajungă la liman mai înainte de lăsarea serii, ca nu cumva, prinzându-i noaptea afară de liman, să păţească ceva mai rău: aşa şi săracii, temându-se de foame ca de sfărâmarea de corabie, grăbesc să strângă înainte de lăsarea serii banii pentru mâncare, ca nu cumva, plecând acasă toţi, ei să rămână afară de liman - fiindcă liman sunt lor mâinile celor ce-i ajută.

4. Iar noi nici în piaţă[30] nu ne plecăm spre necazurile lor, nici plecând acasă: ci şi masa fiindu-ne pregătită, adeseori şi plină cu mii de bunătăţi (dacă se pot numi bunătăţi cele pe care spre osânda neomeniei noastre le mâncăm), chiar şi cu masa pusă, zic, auzindu-i cum umblă prin ulicioare,

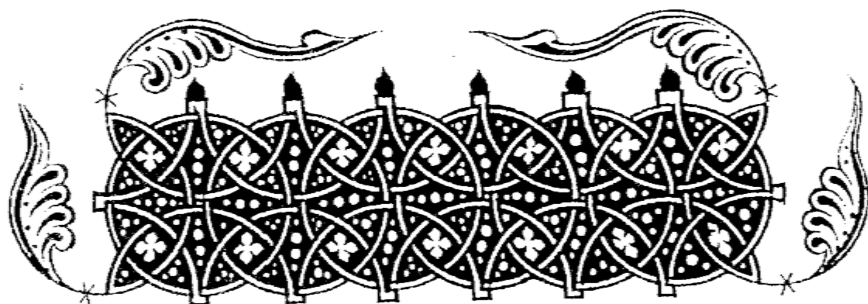
[30] Cum am spune noi, când umblăm prin oraş.

si strigă cu glas mare pe la răscruci, tânguindu-se în cea mai adâncă beznă, în mare pustietate, şi tot nu ne înduplecăm. Ba chiar şi după ce ne saturăm si mergem spre somn, auzindu-i iar cum se tânguiesc în stradă răsunător, rămânem nepăsători de parcă auzim nişte câini turbați, nu voce omenească. Şi nu luăm seama nici la vreme - că noaptea târziu, când toată lumea doarme, el plânge în singurătate; nici la puținătatea cererii - că altceva nu cere decât pâine, sau niscaiva bănuți; nici la mărimea necazului - că-i nemâncat de mult; nici la blândețea cererii - că nu vine la uşă, nici nu cutează să se apropie, ci de jos, de departe îşi spune rugămintea. Dacă primeşte, dă în schimb mii de rugăciuni de nu, nici aşa nu aruncă vorbă amară, nici nu ocărăşte şi nu huleşte pe cei ce pot să dea, însă nu dau; ci precum cineva, tras de un călău la o pedeapsă nesuferită, seroagă de toți cei de față şi se milogeşte fără să afle nici o ocrotire, fiind dus cu multă neomenie la pedeapsă: aşa şi acesta, tras de foame ca de călău către noapte şi către privegherea cea nesuferită, întinde mâinile, cu mare glas se roagă de cei care şed sus prin case, dar n-are parte de nici o .rnilă, ci e gonit fără îndurare si cu cruzime multă, însă nimic dintre acestea nu ne pleacă, ci cu atâta neomenie cutezăm a tinde mâinile către cer şi a vorbi cu Dumnezeu despre milostivire şi a cere iertarea păcatelor noastre, şi nu ne temem că va cădea trăsnet asupra noastră după asemenea rugăciune, după asemenea cruzime şi lipsă de omenie.

Spune-mi, cum mergem spre somn şi spre odihnă şi nu ne temem că acel sărac, sculându-se în vis asupra noastră murdar, jegos, îmbrăcat în zdrențe, se va tângui şi se va jeli, învinuindu-ne de neomenie? Dealtfel, pe mulți i-am auzit adesea zicând că după ce ziua trecuseră cu vederea ajutorarea săracilor, noaptea se vedeau încinşi cu funie şi târâți de mâna săracilor, sfârtecați, pătimind chinuri fără număr, însă astea se întâmplă în somn şi-n vis, şi sunt pedeapsă vremelnică; dar nu ne temem, ia spune-mi, să nu vedem cumva pe acel sărac, care se tânguieşte şi strigă şi se jeleşte, în sânurile lui Avraam, ca oarecând pe Lazăr bogatul cel nemilostiv? Celelalte – chinurile acelea amare si nemângâiate, cum cerea apă, cum n-a primit nici o picătură, cum i se prăjea limba, cum după multe rugăminți nu s-a bucurat de nici o iertare şi cum suferea pedepse fără moarte - le las spre rumegare conştiinței voastre. Dar ferească Dumnezeu să aflăm noi acestea prin cercare, ci fie ca prin auzire să fugim de pățire, şi vrednici arătându-ne de dragostea strămoşului Avraam să mergem în locul unde este el, cu harul şi cu iubirea de oameni a

Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care a Tatălui este cinstea, slava, stăpânirea, şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul al şaselea[31]

Iubesc postirea, fiindcă este maica întregii înțelepciuni şi izvorul a toată filosofia; dar o iubesc şi pentru voi, şi pentru dragostea voastră, fiindcă mi-a adunat sfințitul şi cinstitul vostru sobor, şi îmi dăruieşte iar vederea fețelor dorite, si mă face să mă desfătez fără frică de această frumoasă prăznuire si sărbătoare: că n-ar greşi cineva numind soborul vostru prăznuire şi sărbătoare şi mulțime de bunătăți. Că dacă omul, mergând în piață şi dând peste un prieten -unul singur! -, adesea leapădă toată descurajarea, atunci eu, care merg nu în piață, ci în biserică, şi care mă întâlnesc nu doar cu un prieten, ci cu atâția şi atât de aleşi frați si părinți, cum nu voi lepăda toată descurajarea ? Cum nu mă voi bucura de toată desfătarea ? Că nu numai prin număr este mai bun acest sobor ca adunările cele din piețe, ci şi prin lucrurile despre care se vorbeşte30: căci cei care țin sfat în piețe şi şed împreună roată pălăvrăgesc adesea despre lucruri fără folos, şi vin cu graiuri reci, şi flecăresc despre cele ce nu-i privesc: fiindcă obişnuim cel mai adesea să iscodim şi să luăm la bani mărunți cu mai multă râvnă cele străine. Trec acum cu vederea faptul că este lucru cu primejdie a arunca şi asculta asemenea cuvinte, şi a te lăsa târât de patima flecărelii, şi că multe furtuni s-au stârnit în case din pricina unor asemenea „soboare”; dar că toată acea împreună-vorbire e fără de folos, şi rece, şi lumească, şi că un cuvânt duhovnicesc nu ar

---

[31] Despre pom, dacă din el a căpătat Adam cunoştința binelui şi răului, sau dacă avea cunoştința aceasta şi mai înainte de a mânca din pom; tot aici şi despre postire, şi despre faptul că trebuie a cugeta acasă la cele grăite în biserică

putea intra degrabă într-o asemenea adunare, nimeni nu are cum să tăgăduiască. Iar aici nu este aşa, ci cu totul dimpotrivă: că toată vorba de clacă e gonită şi e adusă toată învăţătura duhovnicească. Că despre sufletul nostru vorbim, doar, şi despre bunătăţile care privesc sufletul, şi despre cununile cele puse deoparte în ceruri, şi despre vieţile cele strălucite, şi despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu, şi despre purtarea Lui de grijă pentru tot, şi despre toate celelalte care ne privesc în cea mare măsură, şi despre rostul venirii noastre întru fiinţă, şi despre soarta care ne va aştepta după plecarea de aici, şi despre cum vor sta atunci treburile noastre. Şi la acest sobor luăm parte nu doar noi, ci şi Prorocii cu Apostolii dimpreună şi – lucrul cel mai mare dintre toate - însuşi Stăpânul tuturor Iisus, stă în mijlocul nostru, că El însuşi a zis: „Unde sunt doi sau trei adunaţi întru numele Meu, acolo sunt, în mijlocul lor” (Mt. 18, 20); iar dacă unde sunt doi sau trei adunaţi El în mijlocul lor este, cu mult mai mult acolo unde atâţia bărbaţi, atâtea femei, atâţia Părinţi, şi Apostoli, şi Proroci sunt în mijloc, de faţă. Drept aceea, şi eu cu mai mare râvnă grăiesc, bucurându-mă de acest ajutor. Şi despre ce voi vorbi v-am arătat: căci am făgăduit că voi vorbi mai întâi despre pomul cunoaşterii binelui şi răului, ca să lămurim dacă din el s-a făcut lui Adam cunoştinţa binelui şi răului, sau dacă şi mai înainte de a mânca din el ştia să facă această deosebire. Deci, aş cuteza să zic că şi mai înainte de a mânca ştia să facă deosebirea asta: că dacă nu ar fi ştiut ce este bun şi ce este rău, ar fi fost mai dobitoc decât dobitoacele, şi el, stăpânul, ar fi fost mai lipsit de minte decât slugile: căci cum n-ar fi un lucru nelalocul lui ca oile şi caprele să ştie ce verdeţuri le sunt de trebuinţă şi care le sunt otrăvitoare şi să nu dea năvală la orice le cade în faţă, ci să facă deosebire şi să ştie limpede ce le vătăma şi ce le este de folos, iar omul să fie lipsit de o asemenea pază? Păi dacă nu ar fi avut-o, n-ar fi făcut doi bani, ci mai netrebnic decât toate vietăţile ar fi fost: căci ar fi fost cu mult mai de dorit pentru el să petreacă în întuneric şi să i se scoată ochii şi să fie lipsit de lumină decât să nu ştie ce-i bine şi ce-i rău, că dacă lipseşti viaţa noastră de această cunoştinţă, ne-ai răpit viaţa cu totul şi ai umplut toate de multă încurcătură - fiindcă ne deosebim de dobitoace şi suntem mai buni decât fiarele prin faptul că ştim ce e răutatea şi ce-i virtutea, şi cunoaştem ce este rău, şi nu suntem în neştiinţă de ce e bine. Iar dacă ştim asta acum - şi nu doar noi, ci si sciţii şi ceilalţi barbari - cu mult mai mult o ştia omul dinainte de păcat; şi nu avea cum să rămână deşert de

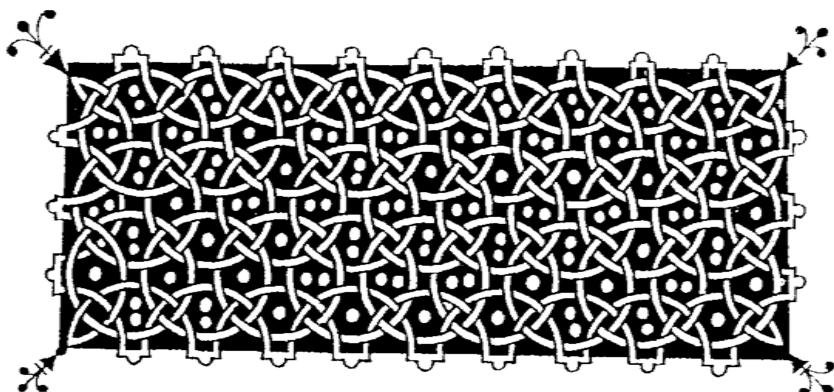
culmea bunătăților cel cinstit cu atâtea cinstiri - cum ar fi chipul, asemănarea şi celelalte binecuvântări, fiindcă nu cunosc binele şi răul doar câți sunt din fire lipsiți de minte - iar Adam era umplut de înțelepciune multă, şi în stare să facă deosebire între acestea două. Şi ca să te încredințezi că era umplut de înțelepciune duhovnicească, auzi dovada. „A adus Dumnezeu la el fiarele ca să vadă ce nume le va pune: şi cum le-a numit pe ele Adam, acesta numele lor". Gândeşte-te, dar, de câtă înțelepciune era umplut, că a putut să pună nume atâtor soiuri de vietăți aşa de felurite şi deosebite - dobitoacelor, târâtoarelor, păsărilor - şi încă pentru fiecare în parte: că Dumnezeu a primit punerea numelor şi n-a vrut să le şteargă, aşa încât numele acelea au rămas neschimbate - ceea ce dovedeşte că Adam nu a greşit, fiindcă Scriptura zice: „tot, cum le-a numit Adam, acesta este numele lor".

2. Şi atunci, Adam nu ştia ce e bine şi ce e rău? Şi care ar fi noima? Şi iarăşi: Dumnezeu a adus-o pe femeie la el, şi văzând-o Adam, a cunoscut îndată că este de o fire cu dânsul. Şi ce zice? „Iată acum os din oasele mele şi carne din carnea mea": că întrucât Dumnezeu adusese înaintea lui cu puțin mai înainte toate vietățile, vrând Adam să arate că această vietate, adică femeia, nu este nici una dintre vietuitoarele acelea, a zis: „Iată acum os din oasele mele şi carne din carnea mea". Iar unii zic că nu numai lucrul acesta se dă de înțeles aici, ci şi felul facerii femeii, şi pentru că nu va mai fi femeii fel de naştere ca acesta a zis Adam: Iată acum - ceea ce altcineva, tălmăcind mai cu acrivie, a zis: Aceasta o dată, altfel spus: „Numai acum s-a făcut femeie doar din bărbat; iar apoi nu va mai fi aşa, ci din amândoi". Os din oasele mele si carne din carnea mea: că din întreaga frământătură a luat Dumnezeu o bucată şi aşa a făcut-o pe femeie, ca întru toate s-a facut părtaşă bărbatului. „Aceasta, zice, se va chema femeie, pentru că din bărbat s-a luat". Vezi cum şi numele îl pune ca să te învețe părtăşia de fire, iar învățătura despre părtăşia de fire şi felul facerii să fie temei de dragoste veşnică şi legătură a unirii de cuget.

După aceea, ce spune? „Pentru aceea, va lăsa omul pe tatăl său si pe mama sa şi se va lipi de femeia sa". Nu a zis simplu: se va uni, ci: se va lipi, arătând cât de strânsă e legătura. Şi vor fi amândoi un trup. Deci, cel care ştia asemenea lucruri, spune-mi, nu ştia ce-i bine şi ce-i rău ? Dar ce noimă ar avea asta? Că dacă nu ştia ce-i bine şi ce-i rău înainte de a mânca din pom, ci a aflat după ce a mâncat din el, păcatul s-a făcut lui dascăl de înțelepciune, şi şarpele a fost nu amăgitor, ci sfătuitor spre cele

de folos, făcându-l pe om din fiară ce era. Dar nu este aşa, nu – ferească Dumnezeu! Că dacă nu ştia ce-i bun şi ce-i rău, cum putea primi porunca? Întrucât nimeni nu dă lege celui care nu ştie că este rea călcarea legii; iar Dumnezeu a dat lege, şi pe cel care a călcat-o l-a pedepsit: şi nu ar fi făcut nici unul din aceste lucruri de nu 1-ar fi făcut dintru început cunoscător al virtuții şi al răutății. Vezi cum din toate părțile ni se dovedeşte că nu după ce a mâncat din pom a cunoscut binele şi răul, ci cunoştea acestea şi mai înainte? Aşadar, să păstrăm în noi cu osârdie, iubiților, toate aceste învățături, şi acasă plecând să aşternem îndoită masă - de mâncăruri şi de auzire -şi să grăiască bărbatul cele auzite aici, iar femeia să ia învățătură, să asculte şi copii, şi nici slugile să nu rămână lipsite de auzirea aceasta. Fă casa ta biserică: căci eşti răspunzător şi pentru mântuirea copiilor tăi, şi pentru cea a slugilor - şi precum mie mi se cere socoteală pentru voi, aşa şi fiecare dintre voi dă seama şi pentru slugă, şi pentru soție, şi pentru copil. Iar după asemenea povestiri ne vor lua în primire vise cât se poate de dulci şi libere de toată nălucirea: căci lucrurile cu care obişnuieşte sufletul a se îndeletnici timpul zilei, acelea şi noaptea ni se nălucesc. Şi dacă vom păzi cele grăite aici în fiecare zi, nu vom avea nevoie de multă osteneală: fiindcă şi cuvintele ce urmează vă vor fi mai limpezi, şi eu voi da învățătură cu mai mult drag. Deci, ca să fie ceva mai mult şi mie şi vouă - mie din învățătură, iar vouă din auzire - dimpreună cu masa trupului să asterneți şi masă duhovnicească: căci cuvintele de învățătură se vor face vouă şi pază şi podoabă şi cele ale vieții de acum vi le va îndrepta Dumnezeu spre folos, şi mai uşoare şi lesnicioase vă vor fi toate - că zice: „Căutați mai întâi Împărăția Cerurilor, şi toate acestea se vor adăuga vouă” (Mt. 6, 33; Le. 12, 31). Deci, pe aceasta să o căutăm, iubiților, ca să avem parte şi de bunătățile de aici, şi de cele de dincolo, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care slavă Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL ŞAPTELEA[32]

De multe ori am rugat ieri dragostea voastră să-şi amintească de cele grăite aici şi seara să întindă îndoită masă, aşternând ospăţ şi de mâncăruri, şi de cuvinte. Deci, cum e? Aţi făcut aceasta, şi aţi întins îndoită masă? Ştiu c-aţi făcut-o, şi nu vă împărtăşiţi numai de una, ci şi de cealaltă: că nu se poate să vă fi lenevit pentru ce e bun după ce aţi sârguit pentru ceea ce este mai mărunt - căci masa de cuvinte este mai bună decât aceea de mâncăruri, aceasta fiind alcătuită de mâinile bucătarilor, iar cea dintâi pregătită de limbile Prorocilor; şi una are roadele pământului, iar cealaltă roadă Duhului; şi bucatele uneia dintre mese grăbesc spre stricăciune, iar ale celeilalte spre nestricăciune; şi una ţine viaţa noastră cea vremelnică, iar cealaltă ne călăuzeşte spre viaţa viitoare.

Deci, că aţi aşternut-o dimpreună cu una şi pe cealaltă, ştiu: şi ca s-o aflu n-am întrebat vreun rob, nici vreo slugă a voastră, ci pe un vestitor mai grăitor decât aceştia. Care e vestitorul? Bătăile din palme pentru cele spuse, lauda pentru învăţătură: fiindcă atunci când am zis ieri ca fiecare dintre voi să facă din casa lui biserică, aţi strigat cu glas mare, arătându-vă desfătarea pentru cele grăite; iar cel care ascultă cu plăcere cele spuse e pregătit să facă dovada şi prin fapte. Ca atare, m-am pregătit şi astăzi,

[32] De ce se cheamă astfel pomul cunoştinţei binelui şi răului, şi ce înseamnă: "Astăzi vei fi cu mine în rai"

cu şi mai multă râvnă, să dau învăţătură. Trezviţi-vă însă şi acum, că nu trebuie să fie trezvitor doar cel care grăieşte, ci şi ascultătorilor li se cuvine să fie pregătiţi de luptă, şi mai mult încă decât vorbitorul: că eu sârguiesc pentru un singur lucru, şi anume să vă dau în păstrare bunurile Stăpânului, în timp ce osteneala voastră e mai mare - şi să le primiţi, şi să le păziţi ferite de primejdie. Deci, după ce ascultaţi încuiaţi-vă uşile, trageţi zăvoarele şi îngrădiţi-vă sufletul din toate părţile cu gândurile cele înfricoşătoare: căci hoţul e neruşinat şi pururea priveghează şi bântuie mereu, şi chiar dacă dă greş de multe ori, nu încetează a năvăli.

Aşadar, paznicii să stea de strajă fioroşi, şi dacă văd pe diavol venind cu gândul de a răpi ceva din cele date în păstrare, să îl alunge cu strigăte mari; şi dacă năvălesc griji lumeşti, să le împiedice; şi dacă uitarea, această neputinţă a firii, face necazuri, străjerii să deştepte aducereaaminte prin statornica pomenire a legii lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă nu mică e primejdia dacă veţi pierde bunurile Stăpânului: că dacă cei ce primesc în păstrare bunuri lumeşti sunt adeseori pedepsiţi cu moartea dacă risipesc cele încredinţate, ce pedeapsă nu vor suferi cuvintele cu mult mai de preţ decât acestea? Cei ce au primit în păstrare bunuri lumeşti sunt răspunzători numai pentru ele, şi pentru nimic altceva: căci sunt nevoiţi să dea înapoi întocmai câte au primit, şi mai mult nimic nu li se cere; iar în privinţa cuvintelor lui Dumnezeu suntem răspunzători nu numai pentru paza lor ci pentru lucrarea lor spornică: fiindcă nu avem poruncă doar să dăm înapoi ceea ce am primit, ci îndoit pe atât să aducem Stăpânului. Şi de era treaba doar de păzit, multă strădanie şi râvnă ar fi trebuit; însă de vreme ce Stăpânul ne porunceşte să şi înmulţim cele primite, gândeşte-te câtă osteneală şi grijă ne trebuie nouă, celor cărora ni s-au încredinţat.

Aceasta e pricina pentru care oarecine, încredinţându-i-se cinci talanţi, nu a dat înapoi doar câţi I s-au încredinţat, ci încă cinci pe deasupra: fiindcă cei cinci de la început se datorau iubirii de oameni a Stăpânului, dar se cuvenea ca şi sluga să arate aceeaşi râvnă. Asemenea şi cel căruia i se încredinţaseră doi talanţi a lucrat încă doi, şi pentru asta a fost învrednicit de aceeaşi cinste de la acelaşi Stăpân; iar altul, încredinţându-i-se un singur talant şi aducând doar ceea ce i se încredinţase, fără a mări sau a micşora ceea ce i se da-se în păstrare, fără a da înapoi doar pe jumătate, pentru că nu s-a arătat harnic, nici nu a înmulţit ceea ce i se încredinţase - şi pe bună dreptate a păţit asta. Domnul pare să spună: de aş fi vrut ca

bunurile mele să fie doar păzite şi să nu se facă negoţ cu ele, nu le-aş fi dat pe mâna robilor iar tu ia seama la iubirea de oameni a Stăpânului. Cel căruia I s-au încredințat cinci talanți a adus încă cinci, iar cel cu doi talanți alți doi, si amândoi s-au bucurat de plată - că după cum celui dintâi i-a zis: „Bine, slugă bună şi credincioasă; peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune" (Mt. 25, 21), aşa şi celui cu doi talanți îi spune: „Bine, slugă bună şi credincioasă; peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune" (Mt. 25,23). Venitul adus nu e la fel, dar plata e la fel: cel de-al doilea a fost învrednicit de aceeaşi cinste. „Şi ce?" Vezi că Dumnezeu nu ia aminte la cât prinos I se aduce, ci la puterea lucrătorilor? Că fiecare dintre acele slugi după puterea sa primise, iar deosebirea dintre venitul adus de ele nu ținea de lenevia celui cu mai puțini talanți, nici de râvna celui cu mai mulți, ci de capitalul primit. Cel dintâi a primit cinci talanți şi a adus alți cinci; al doilea a primit doi şi tot doi a adus, dar nu e cu nimic mai prejos prin râvnă: că şi acesta a îndoit prin muncă suma primită, la fel ca celălalt. Cel ce a primit un talant l-a adus înapoi fără vreun câştig, drept care a şi fost pedepsit. Ați auzit, deci, ce pedeapsă paşte pe cei ce nu îşi dau osteneala pentru lucrurile Stăpânului? Ca atare, să le păzim, şi să ne dăm osteneală pentru ele, şi să ne arătăm vrednici neguțători în privința lor. Să nu spună careva: „Eu sunt un oarecare, eu sunt un ucenic, n-am cuvânt de învățătură, sunt om necărturar şi nevrednic": că şi de eşti un oarecare, şi de eşti fără ştiință de carte, şi de ți s-a încredințat doar un singur talant, lucrează ceea ce ți s-a încredințat şi vei lua aceeaşi plată cu cel care dă învățătură. Dar că păziți cele grăite şi le țineți cu multă acrivie, de asta sunt foarte încredințat; iar ca să nu cheltuim toată cuvântarea cu aceste lucruri, hai să adaug dragostei voastre continuarea celor spuse ieri. Ea este plata ce v-o dau pentru că le-ați păzit: că cel căruia i s -au încredințat cele de început şi le-a păzit vrednic este să primească şi altele.

Deci, care era istorisirea care ne-a fost înfățişată ieri? Era vorba de pom; şi am arătat că omul cunoştea binele şi răul dinainte de a mânca din pom, şi era plin de multă înțelepciune, drept care a şi pus nume fiarelor, drept care a şi recunoscut-o pe femeia lui, drept care a şi zis: „Iată acum os din oasele mele şi carne din carnea mea", drept care i s-a şi vorbit despre căsătorie şi despre naşterea de prunci, şi despre însoțire şi despre tată şi despre mamă, drept care a şi primit poruncă: fiindcă nici nu dă cineva poruncă şi lege despre ceea ce trebuie şi ceea ce nu trebuie făcut celui ce

nu cunoaşte binele şi răul. Astăzi e nevoie să spun care este pricina pentru care, în vreme ce omul nu a primit cunoştinţa binelui şi răului de la pom, pomul se cheamă totuşi „al cunoştinţei binelui şi răului”: că nu e puţin lucru a afla de ce are această numire pomul. Doar şi diavolul a zis: “În orice zi veţi mânca din pom, se vor deschide ochii voştri şi veţi fi ca nişte dumnezei, cunoscând binele şi răul (Fac. 3, 5). „Deci, cum zici tu”, spun unii, „că nu le-a dat cunoştinţa binelui şi răului?” Dar cine le-a dat-o, ia zi-mi? Nu cumva diavolul? „Da”, zic ei, „grăind: „veţi fi ca nişte dumnezei, cunoscând binele şi răul”. Păi tu mărturia vrăjmaşului şi uneltitorului mi-o aduci? Dacă el a zis: „veţi fi ca nişte dumnezei”, asta înseamnă că s-au făcut dumnezei? Deci, precum este adevărat că nu s-au făcut dumnezei, la fel e de adevărat şi că nu au primit atunci cunoştinţa binelui şi răului: că mincinos e diavolul, şi nu spune nimic adevărat - că zice Domnul: „întru adevăr n-a stătut” (In. 8, 44). Să nu aducem, dar, să nu aducem martor pe vrăjmaşul, ci să vedem, pornind de la fapte, de ce se cheamă pomul „al cunoştinţei binelui si răului”. Şi mai întâi, dacă vreţi, să cercetăm ce-i bine si ce-i rău. Ce este bine? Bine este să faci ascultare. Ce este rău? Rău este să fii neascultător. Şi acum, ca să nu ne rătăcim în privinţa firii binelui şi răului, să arătăm cum stau lucrurile în amănunt pe temeiul Scripturilor. Ca să te încredinţezi că binele si răul sunt cele pe care le-am arătat, ascultă ce zice Prorocul: “Ce este bun, sau ce cere Domnul de la tine?” (Mih. 6,8). Spune: ce este bun? “Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău.” Vezi că ascultarea e bună? Că din iubire vine ascultarea. Şi încă: „Două lucruri şi rele a făcut poporul Meu acesta: pe Mine, Izvorul apei vieţii, M-au părăsit şi şi-au săpat loru-şi fântâni surpate, care nu vor putea ţine apa” (Ier. 2, 13). Vezi că rea este neascultarea şi părăsirea lui Dumnezeu?

Aşadar, deocamdată să ţinem minte că bună este ascultarea şi rea este neascultarea, aceasta fiind calea pe care vom afla ceea ce căutăm - întrucât pomul cunoaşterii binelui si răului se chema astfel tocmai fiindcă porunca dată spre călirea în ascultare era privitoare tocmai pe el. Adam ştia şi mai înainte că bună este ascultarea şi rea neascultarea; iar mai târziu, prin cercare, a priceput aceasta şi mai limpede, la fel cum Cain ştia prea bine că rea este uciderea fratelui dinainte de al junghia. Iar drept dovadă că pricepea răutatea planului său, auzi ce zice: „Hai să ieşim la câmp” (Fac. 4, 8).

De ce-ţi atragi, Câine, la câmp fratele, smulgându-l din braţele părinteşti? De ce îl duci în loc pustiu? De ce îl faci neajutorat? De ce-l momeşti departe de ochii părinteşti? De ce ascunzi nelegiuirea pe care ai cutezat-o, dacă teama păcatului nu aveai? Iar după făptuirea omorului de ce te superi şi minţi când eşti întrebat? Că zicând Dumnezeu: Unde este Abel, fratele tău?, ai dat răspuns – „Au doară păzitor sunt eu fratelui meu?" (Fac. 4, 9) - lucru care arată desluşit că întru limpede cunoştinţă ai purces la acea faptă. Deci, precum Cain ştia că rău este omorul şi înainte de a-1 cunoaşte prin cercare, iar după aceea, când a primit pedeapsa şi a auzit: „Gemând si tremurând vei fi pe pământ" (Fac. 4, 12), a aflat-o mai desluşit: aşa şi tatăl lui cunoştea binele şi răul dinainte de a mânca din pom, chiar dacă nu atât de limpede ca după aceea. Dar ce zic eu ? Că noi cunoaştem că rele sunt cele rele şi înainte de a le făptui, iar după pricepem asta şi mai limpede - cu mult mai limpede însă când suntem pedepsiţi. De pildă, şi Cain ştia că rea este uciderea de frate şi înainte de a o face, iar mai târziu, prin pedeapsă, a aflat asta şi mai limpede. Şi noi ştim că bună este sănătatea şi împovărătoare este boala înainte de a face cunoştinţă cu cea din urmă pe pielea noastră. Cu mult mai mult pricepem însă deosebirea dintre ele după ce ne îmbolnăvim. Chiar în acelaşi chip ştia şi Adam că este bună ascultarea şi rea neascultarea; iar mai târziu a aflat şi mai limpede - când, gustând din pom, a fost aruncat afară din rai şi a căzut din fericirea aceea. Deci, după ce a căzut în pedeapsă pentru că a gustat din pom în ciuda opreliştii puse de Dumnezeu, pedeapsa l-a învăţat mai limpede, prin cercare, cât de rău e să nu asculţi de Dumnezeu şi cât bine e să asculţi de El. De aceea se cheamă pomul „al cunoştinţei binelui şi răului".

„Dar pentru ce se cheamă pomul al cunoştinţei binelui şi răului, dacă firea pomului nu în sine avea cunoştinţa binelui si răului, ci din pedeapsa pentru neascultarea săvârşită în privinţa pomului a învăţat omul mai desluşit cum e cu binele şi cu răul?" Fiindcă Scriptura are obiceiul acesta: ca atunci când are loc vreun lucru să dea numire după acel lucru locurilor şi timpurilor în care s-a petrecut el. Şi ca să fie mai limpede ce spun, vă voi lămuri printr-o pildă. Isaac a săpat cândva puţuri; vecinii au încercat să strice puţurile acestea; s-a întâmplat acolo oarecare sfadă, şi a pus numele puţului: Vrajbă (Fac. 26, 21) - nu fiindcă ar fi nutrit puţul vreo ură, ci fiindcă sfada s-a făcut cu privire la el. Aşa şi pomul se numeşte „al cunoştinţei binelui şi răului": nu fiindcă ar fi avut el această cunoştinţă, ci

fiindcă prin el s-a făcut întemeinicirea cunoştinței binelui şi a răului. Altă pildă: a săpat puț Avraam, iar Avimeleh i-a făcut necazuri; apoi s-au întâlnit, au curmat duşmănia şi, schimbând între ei jurăminte, au pus puțului cu pricina numele de Fântâna jurământului (Fac. 21, 31) - nu fiindcă ar fi jurat puțul, ci fiindcă jurământul se făcuse cu privire la el. Vezi că nu locurile sunt pricină lucrurilor, chiar dacă iau numele lor ? Se pare că este mare nevoie de alte pilde, ca să fie mai limpede ce vorbesc. Ei bine, Iacov a văzut îngeri întâmpinându-l şi tabăra lui Dumnezeu, şi a pus locului numele de Tabără. Deşi nu era locul tabără, totuşi s-a chemat Tabără, fiindcă acolo a văzut Iacov tabăra. Vezi că locul şi-a primit numele de la lucrul întâmplat în el? La fel si cu pomul cunoştinței binelui si răului: se cheamă astfel nu fiindcă ar fi cuprins cunoaşterea binelui şi răului, ci fiindcă prin el s-a făcut dovedirea cunoaşterii binelui si răului, punerea la încercare a ascultării. Altă pildă: Iacov L-a văzut pe Dumnezeu, pe cât era omului cu putință, şi a pus acelui loc numele de Vederea lui Dumnezeu (Fac. 32, 30). De ce? „Că am văzut pe Dumnezeu" (Fac. 32, 30), zice - şi doar nu era locul acela vederea lui Dumnezeu, ci numele i s-a tras de la cele întâmplate acolo. Iată câte dovezi arată că Scriptura are obicei să numească locurile după lucrurile care s-au întâmplat în ele! Şi cu vremurile la fel face - dar ca să n-o lungesc prea mult, hai să trecem de la cele mai mohorâte la cele mai luminate - că v-a obosit cugetul petrecând în noimele subțiri, drept care este bine să-l odihnim adăstând în noimele mai simple şi mai strävezii. Să ne întoarcem, dar, la pomul cel mântuitor al crucii - fiindcă acesta, acesta a stricat toate grozăviile pe care le-a adus celălalt pom (de fapt nu pomul, ci omul a adus toate câte avea să le strice mai târziu, cu multă prisosință, Hristos, aducând bunătăți cu mult mai mari decât ele).
Tocmai de aceea zice Pavel: "Unde s-a înmulțit păcatul, acolo a prisosit harul" (Rom. 5, 20), adică mai mare este darul decât păcatul. Pentru aceasta, spune iarăşi: „Ci nu precum greşala, aşa şi harul (Rom. 5, 15) - nu a dăruit Dumnezeu pe cât a greşit omul; nu este câştigul cât şi paguba; nu este sfărâmarea de corabie cât dobânda negoțului, ci bunătățile sunt mai mari ca relele. Şi e firesc să fie aşa: că răutățile au venit prin rob, încât au fost mai mici, iar bunătățile sunt dăruite de Stăpânul, pentru care şi sunt mai mari. De aceea zice Apostolul: Nu precum greşala, aşa şi harul."

După care arată şi deosebirea dintre ele: „Că judecata e dintru unul spre osândire, iar darul din multe greşale spre îndreptare.” Cuvintele nu-s prea limpezi, drept care e nevoie să adăugăm desluşirea lor. Judecata, adică pedeapsa, moartea. Dintru unul, adică din păcat. Vrea să zică: „Un singur păcat a adus atât rău, iar darul n-a şters numai acel păcat, ci şi multe altele”. De aceea zice: „Iar darul din multe greşale spre îndreptare.” De aceea strigă şi Ioan Botezătorul: „Iată Mielul lui Dumnezeu” - nu Cel Ce ridică păcatul lui Adam, ci „Cel Ce ridică păcatul lumii”. Vezi că nu precum greşala, aşa şi harul, ci pomul crucii a adus mult mai multe bunătăţi faţă de relele venite prin celălalt pom la început?

4. Am spus acestea ca să nu crezi că primii oameni te-au păgubit. Diavolul l-a scos pe Adam din rai, Hristos l-a băgat acolo pe tâlharul! Şi ia aminte la deosebire. Diavolul a scos din rai pe om fără ca acesta să aibă alt păcat afară de pata unei singure neascultări; Hristos l-a băgat în rai pe un tâlhar care purta nenumărate poveri de păcate. Şi oare doar această minune este, că l-a băgat în rai pe tâlhar, iar alta nu mai e nici una? Putem spune alta mai mare: nu numai că l-a băgat pe tâlhar în rai, ci l-a băgat înainte de întreaga lume şi înainte de Apostoli, ca, văzând pe cel plin de răutăţi fără număr cum petrece în curţile împărăteşti, nimeni dintre cei de mai apoi să nu deznădăjduiască de intrarea în rai, nici să nu dispere de mântuirea sa. Dar să vedem dacă nu cumva tâlharul a arătat şi osteneli, şi isprăvi, şi roade. Nici asta nu se poate spune: ci pe temeiul unui cuvinţel, pe temeiul credinţei singure a ajuns dintr-un salt în rai, ca să înveţi că nu atât înţelepciunea lui a făcut totul, cât iubirea de oameni a Stăpânului. Că ce a zis tâlharul? Ce a făcut? A postit? A plâns? Şi-a frânt inima? A vădit pocăinţă vreme îndelungată? Nicidecum: ci chiar pe cruce, după ce a primit osândă de la oameni, s-a învrednicit de mântuire. Vezi ce repeziciune? De pe cruce în cer, de la osândă la mântuire. Care sunt, dar, cuvintele acelea? Ce putere au de i-au adus tâlharului asemenea bunătăţi? „Pomeneşte-mă întru împărăţia Ta”. Şi ce dacă? A cerut să primească bunătăţi, n-a arătat osârdia cea prin fapte. Dar Cel Ce cunoştea inima lui n-a luat aminte la cuvinte, ci la aşezarea cugetului - că cei ce se bucuraseră de învăţături proroceşti, cei ce văzuseră semne, cei ce priviseră minuni ziceau despre Hristos că are drac (In. 7, 20; 8, 48, 52) şi rătăceşte mulţimea (In. 7, 12); iar tâlharul, care nu auzise pe proroci şi nu văzuse minuni, văzându-L pironit pe cruce n-a luat aminte la necinste, nici nu a căutat la lipsa de slavă, ci, căutând la Dumnezeirea Lui, a zis:

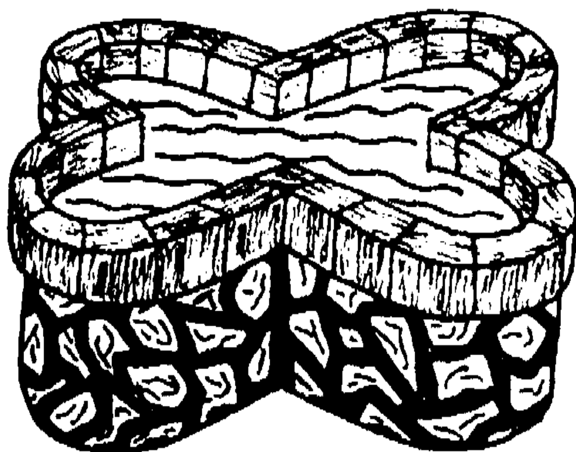
„Pomeneşte-mă întru Împărăția Ta.” Iată un lucru nou si nemaipomenit. Vezi cruce, şi pomeneşti de împărăție? Ce lucru vrednic de împărăție ai văzut? Un om răstignit, bătut, batjocorit, defăimat, scuipat, biciuit: astea sunt lucruri vrednice de împărăție, spune-mi? Vezi tu, el privea cu ochii credinței şi nu se uita la cele văzute: drept aceea, nici Dumnezeu nu S-a uitat doar la vorbe, ci precum tâlharul căutase la Dumnezeire, aşa şi El a privit în inima tâlharului şi a zis: „Astăzi vei fi cu Mine în rai.” Aici să luați aminte, fiindcă nu puțină vătămare vine din felul în care înțeleg unii aceste spuse. De pildă, maniheii, câinii, nebunii şi turbații, arată chip blând, dar înăuntru au turbarea cea primejdioasă a câinilor, şi ascund sub pielea de oaie lupul - dar tu nu privi cele dinafară, ci uită-te la fiara ascunsă înăuntru. Maniheii, deci, agățându-se de acest loc din Scriptură, spun: A zis Hristos: „Amin, amin zic ție, astăzi vei fi cu Mine în rai”. Deci răsplătirea a avut loc deja, si învierea este de prisos: că dacă în acea zi tâlharul a primit bunătățile, iar trupul lui n-a înviat nici până în ziua de astăzi, nu va mai fi înviere a trupurilor. Ați priceput, oare, cele zise, ori trebuie să o mai spun o dată ? Amin, amin zic ție, astăzi vei fi cu Mine în rai. „Deci”, spun ei, „tâlharul nu a intrat în rai cu trupul: căci cum ar fi putut intra cu trupul, fără numai dacă trupul nu i-a fost îngropat, nici nu a putrezit, făcându-se țărână? Şi nicăieri nu s-a zis că l-ar fi înviat Hristos.
Iar dacă l-a băgat în rai pe tâlhar şi acesta s-a bucurat de bunătăți fără de trup, e limpede că înviere a trupurilor nu este: că dacă era înviere a trupurilor, nu ar fi zis: Astăzi vei fi cu Mine în rai, ci: La sfârşitul lumii, când va fi învierea trupurilor. Dar de vreme ce 1-a băgat pe tâlhar în rai, iar trupul acestuia a rămas afară putrezit, e limpede că înviere a trupurilor nu este”. Aşa zic ei.
Acum primiți si ce vă spun eu - sau, mai bine zis, nu ce vă spun eu, ci ce vă spune Dumnezeiasca Scriptură: că nu de la mine vorbesc, ci de la Sfântul Duh. Ce spui tu, maniheule? Trupul nu este părtaş la cununi? Dar ce, la osteneli a luat parte, iar de răsplăți este lipsit? Şi când trebuia să ne nevoim, cea mai mare parte din sudori ale lui erau; iar când e vremea de cununi, doar sufletul este încununat? Nu-ş auzi pe Pavel cum zice că trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos ca să primească fiecare, după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău (2 Cor. 5, 10). Nu-l auzi spunând şi că trebuie ca muritorul acesta să se îmbrace întru nemurire, şi stricăciosul acesta să se îmbrace întru nestricăciune (I Cor. 15,53). Care e muritorul? Sufletul sau trupul? învederat că trupul - că

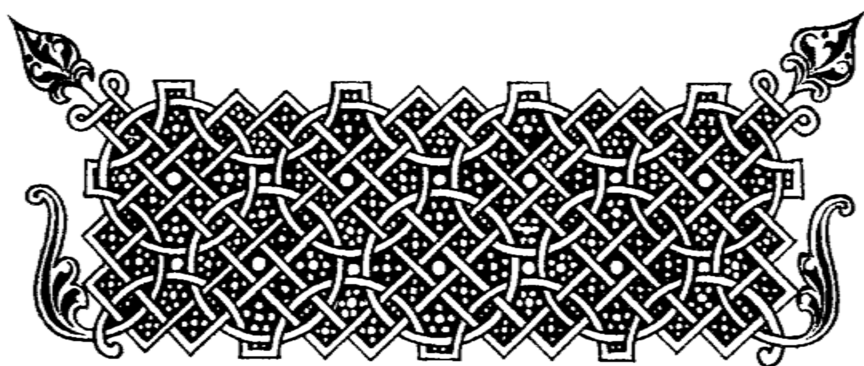
sufletul este nemuritor prin fire, iar muritor prin fire este trupul. Ei tăgăduiesc multe dintre aceste adevăruri - dar şi pornind de la cele pe care le-au cruțat le vom dovedi şi pe acelea, că sunt în legătură nedespărțită. „Tâlharul a intrat în rai”, zice maniheul. Şi ce-i cu asta? Raiul este cumva totuna cu bunătățile pe care Dumnezeu ni le-a făgăduit? 5. Nu îl auzi pe Pavel ce zice despre bunătățile acelea? „Cele ce ochiul n-a văzut, nici urechea na auzit, nici la inima omului nu s-au suit” (l Cor. 2, 9) - iar ochiul lui Adam a văzut raiul, si urechea l-a auzit, şi inima omului l-a primit, că despre asta vorbim de atâtea zile. Şi atunci, cum a primit tâlharul bunătățile viitoare? Că Dumnezeu nu în rai ne-a făgăduit că ne va aduce, ci chiar în cer, nici nu a propovăduit împărăția raiului, ci Împărăția Cerurilor, după spusa Scripturii: A început a propovădui si a zice: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat” - cine? Împărăția raiului? Nu, ci „împărăția Cerurilor” (Mt. 4,17). Ai pierdut raiul? Ți-a dat Dumnezeu cerul, ca şi iubirea Sa de oameni s-o vădească, si pe diavol să îl rănească, arătând că oricât ar unelti împotriva neamului omenesc, nici un spor nu va avea, Dumnezeu înălțându-ne spre tot mai mare cinstire. Aşadar, ai pierdut raiul, si Dumnezeu ți-a deschis cerul; la chin vremelnic ai fost osândit, şi cu viață veşnică ai fost cinstit. Stăpânul a poruncit pământului să răsară spini si pălămidă, şi sufletul ți-a odrăslit ție roadă Duhului. Vezi cu cât este mai mare sporirea, cu cât este mai mare bogăția decât paguba? Eu zic aşa: Dumnezeu l-a făcut pe om din pământ şi apă, şi l-a pus în rai. Cel făcut nu a rămas de bună treabă, ci s-a stricat: ca atare, Dumnezeu nu îl reface din pământ şi apă, ci din apă şi din Duh, şi nu îi mai făgăduieşte raiul, ci îi făgăduieşte împărăția Cerurilor. Dacă vrei să ştii cum, ascultă. Căzând în greşeală Nicodim, boier al iudeilor, gândind la naşterea de aici şi zicând că nu e cu putință pentru bătrân să se nască de sus, Hristos îi descoperă mai limpede - şi ia aminte - felul acestei naşteri: „De nu se va naşte omul din apă şi din duh, nu va putea să intre întru împărăția lui Dumnezeu” (In. 3, 5). Aşadar, dacă a făgăduit Împărăția Cerurilor, iar pe tâlhar l-a dus în rai, înseamnă că încă nu i-a dat lui răsplata bunătăților făgăduite. Maniheii însă mai spun ceva. „Prin rai”, zic ei, „n-a avut în vedere raiul, ci Împărăția Cerurilor. Tâlharul nu auzise nimic de dogmele înalte, nici nu ştia de prorocii, ci-şi petrecuse toată vremea în pustie făptuind omoruri, şi nici privirea nu şi-o arunca în sinagogă, nu se împărtăşea de ascultarea cuvintelor dumnezeieşti, nici nu ştia ce e împărăția Cerurilor, si de aceea i-a spus Hristos: Astăzi vei fi cu Mine în

rai, prin cuvântul rai, mai cunoscut si mai obişnuit, înțelegând împărăția Cerurilor". Aici încuviințez. Aşadar, tâlharul a intrat în Împărăția Cerurilor. De unde se vădeşte asta ? Din cuvintele: Astăzi vei fi cu Mine în rai. Dacă vi se pare silită această dovedire, hai să vă dau una mai limpede. Care? Păi, Hristos a zis: Cel ce nu crede în Fiul a şi fost judecat (In. 3, 18). Cum adică, a şi fost judecat? Doar încă n-a fost învierea, încă nu a venit pedeapsa veşnică: si atunci, cum a şi fost judecat? Pe temeiul păcatului. Altundeva zice: Cel ce crede în Fiul s-a mutat de la moarte la viață (In. 5, 24). N-a zis: se va muta, ci: s-a mutat - şi acesta pe temeiul dreptății, precum acela pe al păcatului. Acela a şi fost judecat fără să fie încă judecat, şi celălalt s-a mutat la viață fără să se fi mutat încă: şi Domnul vorbeşte cu unul pe temeiul dreptății, iar cu celălalt pe temeiul păcatului, ca şi cum s-ar fi întâmplat lucrurile neîntâmplate încă. Aşa şi cu tâlharul. Ştiți doar că şi doctorii, văzând pe cineva într-o stare deznădăjduită, spun: „A murit, e mort", deşi el suflă încă. Acela, neavând nădejde să scape, este mort pentru doctori: şi tâlharul, nemaifiind primejdie de întoarcere spre pierzare, e ca şi cum ar fi ajuns în cer.

În acelaşi înțeles i s-a grăit şi lui Adam: „În ziua când veți mânca din pom, cu moarte veți muri" (Fac. 2,17). Şi ce, a murit chiar în ziua când a mâncat din el ? Nicidecum, ci a trăit încă nouă sute de ani şi mai bine. Şi atunci, cum de a zis Dumnezeu: „În ziua aceea… cu moarte veți muri"? Este vorba de osânda la moarte, nu de moartea în fapt. Aşa şi cu ajungerea tâlharului în cer. Ascultă ce zice Pavel, arătând că nimeni n-a primit încă răsplata bunătăților făgăduite. Vorbind despre proroci şi drepți, adaugă: „După credință au murit aceştia toți, neprimind făgăduințele, ci de departe văzându-le şi sărutându-le… Dumnezeu ceva mai bun pentru noi dinainte rânduind, ca ei să nu primească fără noi desăvârşirea" (Evr. 11,13,40). Acestea să le țineți, şi să vi le amintiți, şi să îi învățați pe cei ce nu le-au auzit; cu acestea să se îndeletnicească fiecare şi în biserică, şi în oraş, şi acasă, fiindcă nimic nu ascultarea cuvintelor dumnezeieşti. Ascultă ce zice despre ea Prorocul: „Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea şi fagurul gurii mele" (Ps. 118,103). Deci, pe acest fagur pune-l la masa ta de seară, ca să te umpli de toată desfătarea duhovnicească. Nu vedeți bogătaşii cum după mese aduc cântăreți din fluier şi din lăută? Aceia fac teatru din casa lor, tu fă din casa ta cer - şi o vei face nu schimbându-i pereții, nici mutând temeliile, ci chemând la masa ta pe însuşi Stăpânul Cerurilor.

Dumnezeu nu Se ruşinează să vină la mese ca acestea - ca unde e învăţătură duhovnicească, acolo este si întreagă înţelepciune, şi cuviinţă, şi blândeţe; unde sunt bărbat şi femeie şi copii întru unire de cuget şi dragoste, legaţi cu legăturile faptei bune acolo este şi Hristos în mijlocul lor - că El nu acoperişuri din aur caută, nici stâlpi strălucitori nici marmuri arătoase ci frumuseţea sufletului, şi podoabă a cugetului, şi masă plină de dreptate, încărcată de roadele milosteniei. De va vedea vreo masă ca aceasta, Se va grăbi să ia parte la sobor şi va veni neîntârziat - doar El a zis: „Flămând am fost şi M-aţi hrănit" (Mt. 25,35). Deci, când auzi vreun sărac strigând în stradă cu mare glas şi dai din cele puse pe masa ta celui nevoiaş, pe Stăpânul L-ai chemat prin rob la masa ta, ai umplut-o toată de binecuvântări şi închinând Domnului pârga ei ai gătit cămărilor tale foarte mare temei de umplere cu toate bunătăţile. Iar Dumnezeul păcii Cel Ce dă pâine spre mâncare si sământă celui ce seamănă, să înmulţească sămânţa voastră, si să sporească roadele dreptăţii întru voi toţi (II Cor. 9, 10), dând harul Său, şi să vă învrednicească de împărăţia Cerurilor, de care fie ca noi toţi să avem parte, cu harul si cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care a Tatălui este slava, şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL OPTULEA[33]

Adunându-se norii, ne-au întunecat ziua, iar dascălul nostru, fiind de față, mai luminată ne-a făcut-o: că nu sunt luminate trupurile de către soare, când își trimite razele din vârful norilor, cum dă strălucire sufletelor noastre chipul dragostei părintești, trimițând raze de pe scaunul arhieresc. Acest lucru văzându-l, dar, şi el însuşi, nu a venit singur la noi, ci a luat cu sine o ceată de luminători, ca să fie lumină mai din belşug. Drept aceea, Biserica noastră se veseleşte, şi saltă oile, si eu cu mai multă osârdie voi purcede a cuvânta: că unde este adunare de păstori, acolo şi oile sunt mai ferite de primejdie. Aşa se bucură si corăbierii când sunt cu ei mai mulți cârmaci: că si când e senin, iar vânturile sunt cuminți, aceştia le uşurează prin cârmit truda vâslitului; iar când se răzvrăteşte marea, prin meşteşugul şi numărul lor potolesc războiul din partea apelor. Pentru aceasta îndrăznind şi eu, voi înfățişa cuvânt de învățătură, bizuindu-mă întru totul pe rugăciunile lor; iar ca să ascultați mai cu spor si să înțelegeți mai bine, vă voi reaminti pe scurt cele grăite ieri.

Am spus că înainte de a mânca din pom omul cunoştea binele şi răul, şi că nu după gustarea din el a dobândit această cunoştință. Am arătat de ce se numea pomul „al cunoştinței binelui şi răului”, şi că Scriptura are

[33] Despre vremea rea din acea zi şi despre soborul episcopilor, şi despre darea poruncii către Adam, şi că multă purtare de grijă din partea lui Dumnezeu arată primirea Legii de către iudei

obiceiul ca atunci când un oarecare lucru se întâmplă în oarecare vreme sau loc, dă nume locului si vremii după lucrul acela. Astăzi trebuie să citim porunca aceea prin care Dumnezeu a oprit pe om a mânca din pom. Care e, deci, aceasta? Şi a poruncit Domnul Dumnezeu lui Adam, zicând ca din tot pomul care este în rai să mănânce (Fac. 2, 16). Dumnezeiască este legea - dar să luăm aminte: că dacă oamenii, citind scrisorile împărăteşti, lasă orice priveală, cu atât mai mult noi, având a citi legi nu omeneşti, ci Dumnezeieşti, trebuie să ne înălțăm cu cugetul şi să luăm aminte la cele spuse. Ştiu că sunt unii ce învinovățesc pe Legiuitor şi spun că legea a pricinuit căderea. Deci, mai întâi este nevoie a sta împotriva acestei clevetiri si a arăta din fapte că nu din ură față de om, nici vrând să necinstească firea noastră, ci din dragoste si purtare de grijă a dat Legea - iar ca să te încredințezi că ne-a dat-o ca ajutor în luptă, ascultă ce zice Isaia: „Legea o a dat spre ajutor” (8, 20); si iarăşi strigă Prorocul: „Făclie picioarelor mele este Legea Ta, şi lumină cărărilor mele” (Ps. 118, 105) - iar cel ce urăşte nu destramă întunericul prin făclie, nici nu călăuzeşte prin lumină pe cel rătăcit; şi, iarăşi, Solomon: „Porunca Legii este sfeşnic şi lumină şi calea vieții şi mustrare şi învățătură” (Pilde 6, 23). Iată că nu e numai ajutor, nu e numai făclie, ci şi lumină si viață: si nu dă aşa ceva cel care urăşte şi vrea să dea pierzării, ci cel ce tinde mână de ajutor şi ridică. De aceea si Pavel, grăind cu înflăcărare către iudeu si arătându-i cât câştig a adus Legea şi că ea e odihnă, iar nu povară firii noastre, grăia: „Iată, tu te numeşti iudeu, şi te culci pe Lege” (Rom. 2,17). Vezi că nu spre a împovăra firea noastră, ci spre a-i da odihnă a dat Dumnezeu Legea? Vrei să-ți arăt că şi spre a o cinsti? Îndeajuns sunt si cele arătate mai sus pentru a-ți arăta cinstirea si purtarea de grijă vădite de Dumnezeu prin darea Legii - însă voi dovedi aceasta si cu alte mărturii.“Laudă, lerusalime, pe Domnul”, zice Psalmistul, „laudă pe Dumnezeul tău, Sioane: că a întărit încuietorile porților tale, binecuvântat-a pe fiii tăi întru tine, Cel Ce pune hotarele tale pace şi cu grăsime de grâu te-a săturat” (Ps. 147, 1-3).
După ce a vorbit si de binefacerea dată de Dumnezeu prin restul zidirii, adaugă ceea ce este mai ales si mai mare, grăind aşa: „Cel Ce vesteşte cuvântul Său lui Iacov, îndreptările şi judecățile Sale lui Israil. Nu a făcut aşa la tot neamul, şi judecățile Sale nu le-a arătat lor” . Vezi câte bunătăți înşiră? Ferirea cetății de primejdie: „că a întărit încuietorile porților tale”; depărtarea războaielor: „Cel Ce pune hotarele Sale pace”; belşugul de

cele trebuincioase: „şi cu grăsime de grâu te-a săturat.” Totuşi, a arătat că darea Legii e mai de cinste decât toate acestea: dat fiind că ferirea de primejdie, si decât depărtarea războaielor, si decât naşterea de prunci buni, si decât naşterea de prunci mulți, si decât belşugul celor de trebuință, cu mult mai mare dar este a primi Legea si a învăța îndreptările lui Dumnezeu, punând aceasta în urma tuturor binefacerilor ca pe o culme si împreunare a bunătăților, a adaos zicând: „Nu a făcut aşa la tot neamul” (Ps. 147, 9). „Aşa”, cum? Mulți s-au bucurat adeseori si de belşug, si de celelalte bunătăți arătate”. - Dar nu despre cele binefacerile zise la început spun că „nu a făcut aşa la tot neamul”, zice, „ci despre Lege” - şi de aceea a adăugat: „Şi judecățile Sale nu le-a arătat lor” (Ps. 147, 9). Vezi că Legea este mai mare decât bunătățile pe care le-am înşirat?

2. Asta a arătat şi Ieremia - că jelind pe cei aflați în robie, grăia: „Ce este, Israile, că în pământul vrăjmaşilor eşti?.. Părăsit-ai izvorul înțelepciunii” (Bar. 3,10,12), adică Legea: „precum izvorul sloboade multe unde în toate părțile, aşa şi Legea trimite multe porunci în toate părțile, adăpându-ne sufletul”. După aceea, arătând deosebita cinste făcută iudeilor prin Lege, grăia: „Nu s-a auzit înțelepciunea aceasta în Canaan, nici nu s-a văzut în Teman, nici fiii Agarei, neguțătorii şi căutătorii n-au cunoscut căile ei, nici şi-au adus aminte de cărările ei „(Bar. 3, 22-23). Şi, arătând că duhovnicească este înțelepciunea şi Dumnezeiască, zice: „Cine s-a suit la cer şi o a pogorât pe ea?” (Bar. 3, 29).

După aceea, a adaos: „Acesta este Dumnezeul nostru, şi nu se va adăuga altul la Dânsul. Aflat-a toată calea ştiinței, şi o a dat lui Iacov, slugii Sale, şi lui Israil, celui iubit de Dânsul” (Bar. 3, 36-37). Pentru aceasta grăia şi David: „Nu a făcut aşa la tot neamul, şi judecățile Lui nu le-a arătat lor” (Ps. 147, 9). Tocmai acest lucru dându-l de înțeles a scris si Pavel: „Ce este, dar, mai mult iudeului? Sau care e folosul tăierii împrejur? Mult, în tot chipul, întâi, că lor li s-au încredințat cuvintele lui Dumnezeu” (Rom. 3, 1-2). Vezi cum a tâlcuit si Pavel spusa: „Nu a făcut aşa la tot neamul, şi judecățile Lui nu le-a arătat lor” Că dacă ceea ce are mai mult iudeul față de celelalte noroade este faptul că ei singuri dintre ceilalți oameni au fost cinstiți cu darea Legii scrise, înseamnă că prin aceasta Dumnezeu nu a împovărat, ci a cinstit firea noastră. Si nu i-a cinstit doar prin darea legii, ci si prin faptul că le-a dat-o El însuşi, nu prin mijlocitor: că mare cinstire este şi acesta.

Iar că mare dar e acesta, ascultă-l si pe Pavel cum arată - căci văzând pe iudei trufindu-se de venirea prorocilor la ei, si vrând a le smeri cugetarea, arată că de mai mare cinste ne-am bucurat noi, creştinii, nu prin rob, ci prin Stăpânul primind învățătura, scriind către evrei astfel: În multe feluri şi în multe chipuri de demult grăindDumnezeu părinților noştri prin proroci, în zilele cele mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul" (Evr. l, 1-2); şi iarăşi, în altă parte: „Şi nu numai atât, ci ne şi lăudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care şi împăcarea am primit" (Rom. 5, 11). Îl vezi că nu se laudă doar pentru împăcare, ci si pentru că a primit împăcarea prin Hristos? Si iarăşi, preamărind învierea, spune: „Însuşi Domnul… Se va pogorî din cer" (Tes. 4, 16). Vezi că si dincolo totul se face prin Stăpânul, si dincoace nu prin vreun slujitor, nu printr-un înger sau arhanghel, ci însuşi a dat poruncă lui Adam, cu îndoită cinste cinstind pe om: şi prin darea legii, şi prin faptul că dat-o El Însuşi?

Deci, cum a alunecat Adam? Pe lenevia sa: şi o dovedesc toți câți au primit lege şi n-au alunecat, ci şi mai mult decât li s-a dat lor poruncă au făcut. Dar fiindcă văd că timpul ne strâmtorează, amân pe altă cuvântare cele ce ar mai fi de spus: iar voi să păziți cele grăite până acum şi să vă amintiți de ele, şi să îi învățați pe cei ce nu le-au auzit. Acestea şi în biserică, şi în piață, şi casă să le cugete fiecare - fiindcă nimic nu e mai dulce ca ascultarea dumnezeieştilor cuvinte.

Ascultă ce grăieşte despre aceasta Prorocul: „Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea şi fagurul gurii mele" (Ps. 118, 103). Deci, acest fagur să îl pui pe masa cea de seară, ca să te umpli de toată desfătarea duhovnicească. Nu vedeți pe oamenii cei înstăriți cum după masă aduc cântăreți din lăută si din fluier? Aceia fac teatru din casa lor: tu fă casa ta cer – şi o vei face nu schimbând zidurile, nu mutând temeliile, ci chemând pe Însuşi Stăpânul Cerurilor pe masa ta.

Nu se ruşinează de asemenea cine iubeşte pe Dumnezeu: că unde e învățătură duhovnicească, acolo este şi întreagă înțelepciune, şi cuviință, şi blândețe; unde sunt bărbat şi femeie şi copiii întru unire de cuget şi dragoste şi sunt legați laolaltă cu legăturile faptei bune, acolo este şi Hristos în mijlocul lor: fiindcă nu caută acoperiş de aur, nici stâlpi strălucitori, nici frumusețea marmurelor, ci frumusețea sufletului, şi bunul chip al cugetului, şi masă plină de dreptate, având roadele milosteniei: şi dacă vede aşa masă, degrabă ia parte la adunare şi stă de față. Că El a spus: "Flămând M-ați văzut, şi M-ați hrănit" (Mt. 25, 35).

Deci, când auzi un sărac că strigă jos cu mare glas, şi apoi dai ceva de la masa ta celui nevoiaş, prin rob L-ai chemat pe Stăpânul la masa ta, ai umplut-o toată de binecuvântări şi prin începătură ai dat pricină foarte mare ca să se umple vistieriile tale de multe bunătăți. Iar Dumnezeul păcii şi al dragostei, Cel Ce dă pâine spre mâncare şi sământă semănătorului să înmulțească sământa voastră şi să sporească roadele dreptății întru voi toți (II Cor. 9, 10), dând harul Său, şi să vă învrednicească de Împărăția Cerurilor, de care fie ca noi toți să avem parte, cu harul si iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui este slava, cinstea, stăpânirea, şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL NOUĂLEA[34]

De-ar fi fost cu putinţă să ştiţi ce am apucat să vorbim ieri, ce a rămas nespus şi unde am rămas de data trecută, îndată aş fi făcut legătura între începutul cuvântului de azi şi cele spuse atunci; dar întrucât din cei care m-au ascultat atunci mulţi nu-s de faţă astăzi şi dintre cei ce sunt de fată acum unii n-au fost atunci să audă, deosebirea dintre ascultători aduce după sine trebuinţa de a lămuri iar cele spuse de către mine: că astfel şi celor care au urmărit de la început cuvântările li se va înrădăcina mai bine pomenirea celor spuse în ele, aducându-şi ei aminte de ceea ce au ascultat, iar cei ce au lipsit nu vor avea atâta pagubă, cuvântul de acum ajutându-i să cunoască învăţătura pe care v-am dat-o mai înainte. Poate că cei care au fost mereu de faţă vor spune că nu ar trebui să reiau cele spuse tocmai pentru ca cei care lipsesc şi dispreţuiesc adunarea bisericească, suferind vătămare cu lucrul, să se îndrepte înţelepţiţi fiind de pagubă. Eu vă laud că vă atinge atât de mult nepăsarea fraţilor, şi de râvna voastră mă minunez: dar vreau ca această râvnă a voastră să fie îmbinată şi cu iubirea de oameni: că râvna lipsită de îndurare nu este râvnă, ci mai degrabă iuţime; şi mustrarea ce nu are iubire de oameni pare a fi zavistuire.

Drept aceea, mai vârtos vă rog să nu judecaţi amarnic păcatele aproapelui: că precum cel neîndurător, văzând rănile fratelui, nu va găsi cine să se îndure de el când va păcătui la rându-i, aşa şi cel ce judecă

[34] Despre felul în care trebuie să-i dojenim, pe fraţi pentru păcate, şi că trebuie să ne îngrijim de mântuirea lor; şi de ce a fost numit Avram Avraam, şi despre numele lui Noe: că drepţii nu-şi primeau numele la întâmplare, ci potrivit iconomiei lui Dumnezeu

greşalele aproapelui cu milă pe mulți va vedea întinzându-i mâna când se va poticni. Si spun acum acestea nu voind a mări nepăsarea celor care lipsesc, ci sârguind a spori purtarea voastră de grijă, ca să se facă ea cu înțelegere şi dragoste. Si eu am spus ieri multe asupră-le, si am zis că ei nici nu sunt oameni, precum vă amintiți, chemând paraşi împotriva lor pe doi proroci de frunte - unul zicând: „Venit-am, si nu era om; chemat-am, şi nu era cine să audă” (îs. 50, 2), iar celălalt strigă iarăşi si întreabă: „Către cine voi grăi si mă voi mărturisi, şi cine va auzi? Iată, netăiate împrejur sunt urechile lor, si nu pot să audă (Ier. 6, 10)”; şi foarte le-am biciuit cugetul prin acestea şi altele ca acestea. Acum, însă, îi mângâi iarăşi - fiindcă aşa a poruncit si Pavel: „Mustră, ceartă, mângâie (2 Tim. 4, 2)”. Că nu se cade doar a certa, nici doar a mângâia, ci, îmbinând certarea cu mângâierea, desăvârşit să lucrăm folosul: că dacă totdeauna voi certa, mai neruşinați îi voi face; iar dacă totdeauna voi mângâia, îi voi face mai leneşi. De aceea şi doctorii nu taie doar, ci şi leagă rănile; nu pun întotdeauna leacuri aspre, ci adeseori şi plăcute, prin cele dintâi curățind de putreziciune, iar prin acestea de pe urmă alinând durerea pricinuită de cele dinainte. De asta zice altundeva şi Pavel: „Fraților, de va si cădea vreun om în vreo greşală, voi, cei duhovniceşti, îndreptați pe unul ca acela cu duhul blândețelor, păzindu-te pe tine ca să nu cazi si tu în ispită (Gal. 6, 1)”. Iată un îndemn minunat, un sfat desăvârşit, ce cuprinde multă purtare de grijă si arată o inimă de părinte. Cu adevărat, se cunoaşte că ale limbii lui Pavel sunt spusele acestea, fraților, îndată trage auzul spre bunăvoință prin folosirea numelui de rudenie. „Aceeaşi e obârşia naşterii voastre, ai fost hrănit din aceleaşi bucate duhovniceşti, ai avut acelaşi părinte, ai fost părtaş lui după naşterea cea duhovnicească: deci, dovedeşte-ți această înrudire si îndreptându-l în căderile lui”. „De va şi cădea”. N-a zis: „de va păcătui”, ci arată, ca dezvinovățire pentru păcătos, că are în vedere un fel de păcat care se iartă, vorbind nu de cel ce păcătuieşte cu deadinsul, ci de cel ce sârguieşte să umble drept, dar e împiedicat din diavolească împresurare. Că unul ca acesta e vrednic nu atât de osândă, cât de iertare.
„De va şi cădea vreun om.” Iarăşi arată dezvinovățire pentru păcătos într-un alt temei de iertare: neputința firii, pe care o dă de înțeles prin numele de om; fiindcă precum marele Iov, vrând să-şi atragă iertarea lui Dumnezeu, grăia: „Ce este omul că-l socoteşti pe el si ai făcut cercetarea

păcatelor lui? (v. Iov 7, 17-l8)”, aşa facem şi noi atunci când cerem iertare pentru cineva care a greşit, spunând întruna: „Om este”, şi amintind de fire, şi prin aceasta trăgând spre milă pe cel mâniat. De asta şi Pavel arată dezvinovățire în fire şi nimicnicia ei, zicând: „De va şi cădea vreun om în vreo gresală”. Nu vorbeşte aici de păcatele cele mari, mai presus de iertare şi care nu merită iubire de oameni, ci mici şi puțin însemnate. Voi, cei duhovniceşti. Cel ce păcătuieşte este om, iar cei drepți sunt cei duhovniceşti. Pe cel dintâi îl numeşte după firea sa, iar pe cei din urmă - după virtutea lor: iar depărtarea dintre om si cel duhovnicesc este mare. Voi, cei duhovniceşti. „De eşti duhovnicesc, arată-mi tăria ta nu numai mântuindu-te pe tine, ci si pe mine, ci si dând ajutor celor căzuți - că asta arată omul duhovnicesc: a nu trece cu vederea mădularele sale, lăsându-le în părăsire”, îndreptați pe unul ca acela: „făceți-l de nerobit, de neînfrânt, de neînfruntat pentru diavol”. Păzindu-te pe tine, ca să nu cazi şi tu în ispită.

2. Acesta este un foarte mare sfat, un îndemn care se cere urmat. Piatră de-ar fi cel ce ascultă, cuvântul e de ajuns să-l înspăimânte si să îl îmboldească a-l ridica pe cel căzut. „Nu voiesti”, zice, „să-l miluiesti pe fratele? Nu vrei să-i dai iertare, că este om si el? Nu vrei, ca om duhovnicesc ce eşti, să-i întinzi mâna ? Ia seama la lucrurile tale si nu vei avea nevoie să fii sfătuit pentru a-l ajuta pe cel ce zace, ci singur îndeamnă-te”. Cum si în ce chip ? Păzindu-te pe tine, ca să nu fii şi tu ispitit. N-a zis: „că negreşit ai să pă-cătuiesti si tu”, ca să nu facă prea apăsător cuvântul. Dar cum? „Ca să nu cazi şi tu în ispită”. Poate că vei păcătui, poate nu. Deci, viitorul nefiind cunoscut, învistiereşte-ți dinainte taina iubirii de oameni prin facerile de bine către aproapele: de vei cădea vreodată, vei afla comoară mare de milă pusă deoparte”. N-a zis: „Ca să nu păcătuieşti şi tu”; ci - luați aminte cu deadinsul la puterea pe care o au cuvintele luate în sine - ca nu cumva să cazi şi tu în ispită. Prin aceasta a arătat că vrăjmaşul nostru este pirat - iar piratul nu vesteşte timpul când are să năvălească, ci de multe ori cade asupra noastră când dormim şi nu avem nici o grijă. Ca atare, şi cel căzut e vrednic de iertare, fiindcă a fost prins de un pirat: că nu pricepea limpede lupta, nici vremea războiului nu era vestită, ci piratul la luat pe neaşteptate, şi aşa a putut să îl biruie. Aşa fac şi cei care plutesc pe această mare mare si largă. Chiar de corabia lor se bucură de vânt prielnic, chiar de plutesc în toată liniştea, de văd în depărtare pe alții căzuți în sfărâmare de corabie nu rămân, văzându-se pe

sine lipsiți de grijă, nepăsători la necazul acelora - ci, oprind corabia si lăsând ancorele şi coborând pânzele, aruncă frânghii şi scânduri, aşa încât cel ce urmează a fi înghițit de valuri, apucându-se de una din acestea, să scape din sfărâmarea de corabie. Deci, urmează si tu, omule, corăbierilor: că doar si tu pluteşti pe o mare largă si întinsă - răstimpul acestei vieți -, mare ce are fiare şi pirați, mare cu stânci şi bancuri de nisip, mare tulburată de valuri multe si de furtuni; şi mulți, adesea, cad pe această mare în sfărâmare de corabie.
Aşadar, când vezi pe cineva dintre cei ce plutesc pe ea că a pierdut, prin oarece împresurare diavolească, bogăția mântuirii, si e bătut de valuri, şi în curând se va duce la fund, opreşte corabia ta, chiar dacă te grăbeşti în altă parte, îngrijeşte-te de mântuirea lui, lăsând treburile tale: că nu suferă amânare, nici încetineală cel ce urmează se se înece.
Deci, dă zor, răpeşte-l repede talazului, fă totul ca să-l tragi din adâncul pierzării; chiar dacă te înghesuie mii de treburi, (nici o grijă să nu îți fie mai arzătoare ca mântuirea celui în suferință) că de vei vrea să mai amâni cât de puțin, îl vei lăsa pradă, ca un trădător, iuțimii furtunii. Ca atare, în asemenea necazuri trebuie să arătăm grabă - grabă şi râvnă încordată. Ascultă cum Pavel, văzând pe oarecine că se duce la fund, grăbeşte şi îmboldeşte pe mulți alții. „Arătați față de el dragoste”, zice, „ca nu cumva să îl înghită pe unul ca acesta tristețea cea peste măsură”. Drept aceea, ne porunceşte să tindem grabnic mâna, ca nu cumva, tot tărăgănând noi şi amânând, acela să fie înghițit între timp. Să ne facem, deci, purtători de grijă ai fraților noştri.
Acesta este căpătâiul petrecerii noastre creştineşti, acesta este semnul ei - a nu căuta numai ale noastre, ci şi a îndrepta şi a aduce în bună stare mădularele noastre cele schiloade acesta e dovada cea mai mare a credinței - că zice Domnul: „întru aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei”(In. 13, 35).”Adevărată dragoste vădim nu prin tovărăşia la mese, nici prin numiri goale, nici prin cuvintele măgulitoare, ci îndreptând pe aproapele şi căutând folosul lui, sculând pe cel căzut, tinzând mână de ajutor celui ce zace fără să-i pese de mântuirea lui şi căutând binele aproapelui înaintea binelui nostru.
Aşa face adevărata dragoste: că dragostea nu caută ale sale, ci mai înainte de ale sale caută ale aproapelui, ca prin acelea să vadă de ale sale. Şi eu, acum, nu pentru mine însumi sârguiesc a rosti astfel de cuvântări, ci pentru voi. Deci, şi voi să ascultați nu doar pentru voi înşivă, ci şi pentru

alții, ce vor primi povățuire de la voi: căci după rânduiala mădularelor omului se hrăneşte şi trupul Bisericii. Mădularul, dacă ține pentru sine mâncarea toată şi n-o împarte cu cel de lângă sine, şi pe sine însuşi se vătăma, şi restul trupului îl strică - de pildă, stomacul, de ține numai pentru el mâncarea, şi pe restul trupului îl aduce în ruină prin înfometare, şi pe sine se strică prin lipsa de măsură; iar dacă, luând cât îi ajunge după rânduiala firească, trimite restul la celelalte mădulare, se păstrează sănătos pe sine şi păstrează sănătos şi restul trupului. Aşa şi tu acum, dacă auzind cuvintele mele le ții doar pentru tine şi nu le împărtăşeşti altuia, şi pe acela îl păgubeşti, şi pe tine te-ai pierdut, atrăgând asupra ta foarte grele boli - lenevia si zavistia. Că nu împărțim cu alții fie din răutate, fie din lenevie si nepăsare; iar dintre aceste neputințe oricare e îndeajuns pentru a-l pierde pe cel ce-o are. De vei da, însă, hrană din belşug şi altora, te vei folosi şi totodată îl vei folosi şi pe cel miluit. Dar despre acestea am vorbit de ajuns.
3. Trebuie de acum să reînnodăm firul celor spuse ieri. Ce am spus ieri ? Am cercetat atunci despre Saul si Pavel, de ce se numea cândva Saul, altcândva Pavel. Apoi, plecând de aici, am ajuns la multă istorie a numelor - şi dacă tot m-am abătut astfel de la firul cuvântului mi s-a părut că nu merită să trec cu vederea această neguțătorie: că deşi am ajuns aici cu vorba datorită numelui de Pavel, am ştiut totuşi să negustoresc si aflarea celorlalte nume. Aşa fac deseori şi cei ce plutesc pe mare după negoțuri, călătorind pentru afaceri mici, dar după ce ajung în cetatea unde au fost trimişi si văd că acolo e belşug si de alte mărfuri negustoresc mult mai mult decât se pregătiseră. Iar dacă îi învinuieşte cineva, ei spun unele ca acestea: „Am străbătut cale lungă, am îndurat multe furtuni, multe primejdii, am străbătut mările: ce ne poate împiedica să facem mai îmbelşugat negoțul nostru?”. În ce mă priveşte, mă voi apăra în acelaşi fel: că şi eu, cercetând cum stau lucrurile cu numele lui Pavel, am aflat din aproape în aproape şi alt negoț de nume: cum ar fi că Petru se numea înainte Simon, iar fiii lui Zevedei, Iacov si Ioan, au fost numiți „fiii tunetului”. Am aflat şi în Legământul cel Vechi că Avraam se chema înainte şi Avram, şi lui lacov i s-a schimbat numele în Israil, şi Sarrei în Sara. Mai aflăm că unora nu li s-a schimbat numele, ca acestora, ci au rămas cu numele primite de la început: precum loan Botezătorul, precum Isaac, precum Adam. Deci, mi s-a părut un lucru nelalocul lui, o prostie fără seamăn, să arunc din mână asemenea comoară. De aceea am

lungit cuvântul si, după ce am vorbit ieri despre cei rămaşi cu numele primite de la început, astăzi am de gând să vorbesc despre cei cu două nume - cum ar fi, de pildă, Avraam: că Adam a fost chemat tot timpul cu acest nume, si n-a mai avut altul; si Isaac, iarăşi, n-a mai primit altă numire, ci de la început până la sfârşit s-a numit Isaac; dar Avram, părintele lui Isaac, s-a numit aşa înainte, iar după acestea a purtat numele de Avraam - că a zis către dânsul Dumnezeu, spune Scriptura, „Nu va mai fi numele tău Avram, ci Avraam se va chema numele tău” (Fac. 17, 5), căci înainte vreme se chema Avram - dar numele acesta nu este grecesc, ci pe limba evreilor. Aşadar, ce înseamnă acest nume? „De dincolo”: dealtfel, pe limba şiră „de cealaltă parte” se spune „avram” (şi ştiu asta cei ce sunt pricepuţi în această limbă) - iar ea e foarte înrudită cu a evreilor. „Dar de ce a fost numit de dincolo ” Țara Iudeii, adică Palestina toată, ce se întinde de la Egipt până la Eufrat, este vecină cu Babilonia, de unde era Avraam, şi între ele curge râul, fiind hotar de obşte amândouă țărilor. Deci, fiindcă nu era din Palestina, ci trecuse de dincolo, din Babilonia, şi-a tras numele de la strămutare - şi s-a numit Avraam - de dincolo, deoarece chiar venise de dincolo. „De ce a venit de dincolo?” Fiindcă i-a poruncit Dumnezeu. „Dar de ce i-a poruncit Dumnezeu?” Ca să arate ascultarea dreptului. „Şi cum a arătat ascultarea lui?” Prin aceea că lăsând patria sa pentru porunca Lui, a schimbat-o cu străinătatea. Ai văzut ce înlănțuire de fapte porneşte de la numele dreptului? O mare întreagă de istorie ne-a deschis înainte numele acesta.

Află, deci, numele lui cel vechi, ca atunci când îl vezi locuind în Palestina, tu, fiind călăuzit prin numele lui la vechea-i patrie, şi luând la cunoştință pricina pentru care a lăsat-o, să capeți îndemn îndestul de puternic spre a vădi aceeaşi râvnă: căci om dinainte de Lege şi de petrecerea cea întru Lege fiind, a dovedit filo-sofia cea întru har; si ceea ce avea să grăiască mai târziu Hristos către Apostoli: „Amin zic vouă, că nu este nimeni care să fi lăsat casă, ori frați, ori surori, ori tată, ori mamă, şi care nu va primi însutit şi nu va moşteni viața veşnică” (Mt. 19, 29), Avraam a săvârşit prin fapte mai înainte de har. Nu numai de aici poate fi văzută filosofia dreptului, ci si din însăşi făgăduința lui Dumnezeu - fiindcă zice: „Hai în pământul pe care ți-l voi arăta” (Fac. 12, 1). Căci deşi amândouă patriile erau simțite, totuşi una era a lui, iar cealaltă era străină, si una era arătată, iar cealaltă nu era limpede, şi pe una o avea în mână, iar cealaltă era doar nădăjduită. Şi totuşi, lăsând cele arătate si

desluşite şi cele pe care le avea în mână, a alergat spre cele nevăzute si nedesluşite şi cărora nu era stăpân, ca să te încredințeze şi să te învețe să nu grăieşti împotrivă, nici să te îndoieşti când Dumnezeu îți porunceşte să laşi cele desluşite şi să cauți la cele nedesluşite: că nu-s aşa desluşite cele pe care le avem în mână ca cele pe care le nădăjduim; nu-i aşa desluşită viața viitoare precum cea viitoare: că pe cea de acum o vedem cu ochii noştri, iar pe cealaltă cu ochii credinței; pe aceasta o vedem, cum s-ar zice, în mâinile noastre, iar pe cealaltă o vedem păzită de făgăduințele lui Dumnezeu.

4. Iar făgăduințele lui Dumnezeu sunt mult mai puternice decât mâinile noastre. Vrei să vezi că această viață de acum stă totdeauna sub semnul îndoielii, iar cea viitoare, ce pare îndoielnică, e mai vădită decât cea de acum, şi mai de nădejde, şi dăinuitoare? Să cercetăm, dacă vreți, cele strălucitoare ale acestei vieți - bogăția, slava, stăpânirea, cinstirile cele de la oameni: şi vei vedea că nimic nu este mai îndoielnic decât acestea - că ce e mai puțin credincios decât bogăția, care de multe ori nu rămâne la noi nici măcar până seara? Că precum o slugă nerecunoscătoare se mută tot timpul de la unul la altul, cam aşa e şi slava: că cel ce înainte vreme era slăvit şi vestit, dintr-o dată devine un oarecare neştiut de nimeni, precum si dimpotrivă. Şi precum roata, care se învârte mereu, nu poate fi văzută sprijinindu-se pe aceeaşi parte, ci din pricina repeziciunii rostogolirii se întoarce mereu cu susul în jos si înapoi: aşa e şi cu mersul treburilor noastre, ce se întoarce fără contenire, schimbând susul cu josul; aşa si cu bogăția, cu stăpânirea si toate celelalte. Niciodată nu au stat într-un loc, ci se aseamănă undelor râurilor, care nicicând nu se opresc. Deci, ce poate fi mai îndoielnic decât acestea, care se schimbă aşa de necurmat si îşi iau zborul mai înainte de a se arăta, fug mai înainte de a fi de față? De aceea si Prorocul, vorbind despre desfătare si bogăție si cele asemenea, si batjocorind pe cei ce le socot dăinuitoare si sunt leşinați după ele, zice: „Ca si cum ar sta au socotit acestea, şi nu ca şi cum ar fugi" (Amos 6, 5). Nu a zis: ca şi cum ar trece, ci - ceea ce este cu mult mai mult - ca şi cum ar fugi: că nici nu trec încet, ci cu grăbire multă. Dar patriarhul n-a făcut aşa, ci toate acestea lăsându-le, căuta doar la făgăduințele cele de la Dumnezeu, pregătindu-ne calea spre credința în cele viitoare, ca atunci când îți făgăduieşte Dumnezeu cele viitoare si nevăzute să nu zici că sunt îndoielnice şi neînvederate că cele nevăzute de dincolo sunt mai desluşite ca cele de aici, dacă avem ochii credinței:

că deşi nu le-am văzut, cel ce le-a făgăduit este Dumnezeu. Când Dumnezeu făgăduieşte, nici o schimbare nu se atinge de făgăduințe: aşa încât ele mai vârtos dăinuie si stau neclintite în mâna Lui: că din mâna Lui nimeni nu poate să răpească, precum spune Hristos: „din mâna Tatălui Meu nimeni nu poate să răpească” (In. 10, 29). Aşadar, întrucât nimeni nu poate răpi din mâna lui Dumnezeu, ele rămân pururea acolo ca într-o vistierie nefurată, întreprinderile noastre de aici sunt supuse la tot felul de schimbări şi de întorsături - drept care deseori osteneala lor o suferim, iar de împlinirea lor rămânem lipsiți - iar în privința nădejdilor pe care le-am învistierit la Dumnezeu nu este cu putință asta, ci cel care s-a ostenit are parte, negreşit, şi de cununi: „căci nădejdea nu ruşinează” (Rom. 5, 5), fiindcă este făgăduință dumnezeiască, şi darurile sunt pe măsura Celui Ce a făgăduit. Lasă, dar, cele nelămurite şi apucăte de cele arătate: că arătate nu sunt cele de acum, ci cele viitoare. Iar dacă unii, leşinați după cele de acum, trec cu vederea cele viitoare, o fac fiindcă sunt prea neputincioşi pentru înălțimea nădejdii acestora, nu fiindcă ele sunt nevăzute şi nelămurite. Ia seama la filosofia dreptului. Dumnezeu i-a făgăduit lucruri simțite, şi el căuta cele gândite. „Dar unde se arată că Dumnezeu i-a făgăduit lucruri simțite, iar el dorea cele gândite? „Ieşi, zice, din pământul tău şi din rudenia ta şi din casa părintelui tău, şi vino în pământul pe care ți-l voi arăta ție” (Fac. 12, 1).

Simțit era şi pământul cel dintâi al lui Avraam, si cel care avea să-i fie dat. Avraam însă ce face? Mai bine să nu îl ascultăm pe el, ci pe Pavel vorbind despre el, ca să învățăm că nu căuta spre acest pământ, chiar dacă si pe acesta îl făgăduise Dumnezeu, ci, lăsând cele de acum, era îndrăgostit de cele viitoare. Aşadar, ce grăieşte Pavel? „După credință au murit aceştia toți” (Evr. 11, 13), vorbind de Avraam, şi Isaac, şi Iacov, si de toți drepții: că nu numai Avraam, ci toți erau părtaşi acestei filosofii. După credință au murit aceştia toți, necăpătând făgăduințele, ci de departe văzându-le. Ce zici? Dar n-a primit Avraam făgăduința când a ajuns în Palestina? Deci minciună sunt spusele lui Dumnezeu? „Nu”, zice: „că a ajuns în Palestina, dar nu spre făgăduința asta căuta, ci alta poftea, pe cea din ceruri, si se socotea pe sine străin de toate cele de acum”, întru aceasta fiindu-i, dar, martor si Pavel, a adaos: „şi mărturisind că străini şi pribegi sunt” (Evr. 11, 13). Spune-mi, Pavele, Avraam, căpătând o patrie si o țară ca aceea, străin era? „Da”, zice, „că nu la ea căuta, ci la cer: căci cei ce spun unele ca acestea arată deslușit că

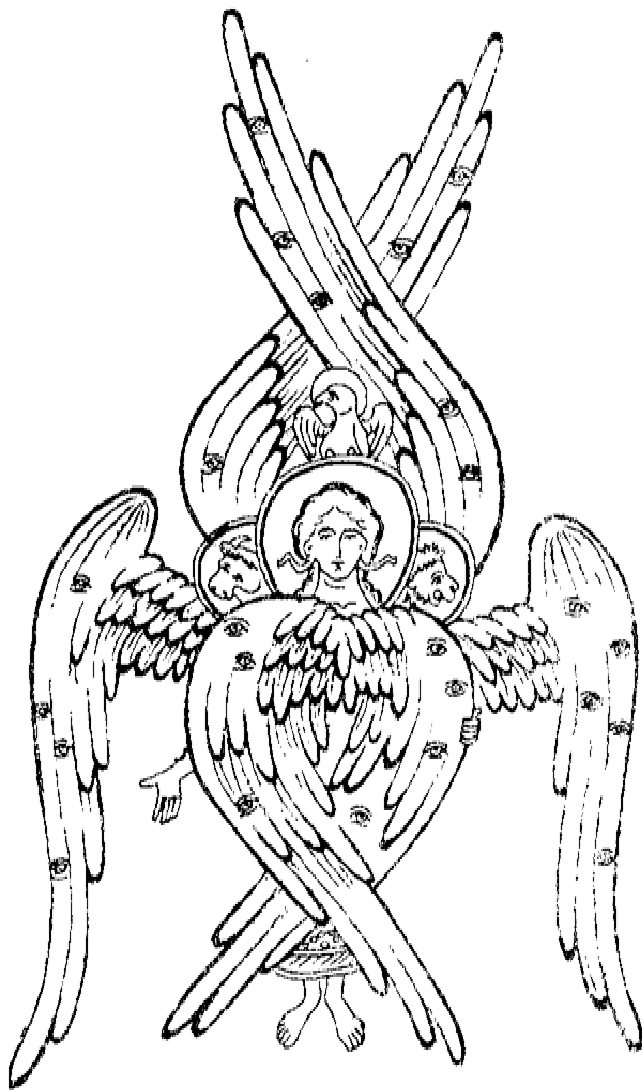
altă patrie caută, al cărei Meşter si Făcător este Dumnezeu - Ierusalimul cel ceresc, cel de sus”. Văzut-ai că Dumnezeu i-a făgăduit lucruri simțite, iar el căuta Ierusalimul de sus? „Că cei ce grăiesc unele ca acestea arată că patrie caută; si de si-ar fi adus aminte de cea din care au plecat, ar fi avut vreme a se întoarce; iar acum de cea mai bună doresc, adică de cea cerească” (Evr. 11,14-l6). Aşadar, făgăduința este simțită, dar pofta dreptului este gândită, dimpotrivă față de pofta noastră: că lui i se făgăduise Palestina, iar el îmbrățişa cu privirea cerul - în vreme ce nouă ni se făgăduieşte cerul, iar noi suntem înnebuniți după cele pământeşti.
5. Aceste lucruri le-am câştigat din numele de Avraam, aflând de ce a fost numit de dincolo si că, lăsând pământul său, s-a mutat în pământ străin si, lăsând deoparte cele văzute a căutat spre cele nevăzute; lăsând cele pe care le avea la îndemână, a îndrăgit cele nădăjduite si, primind cele simțite, către cele gândite se înălța: si asta înainte de har, înainte de Lege, înainte de învățătura de la prooroci. De aici se vede că nu avea nici un învățător, ci îndeajuns îi era ca să mişte gândurile conştiinței, si aşa a aflat pe Dumnezeu, Ziditorul a toate. De aceea s-a numit Avram, de aceea şi părinții lui i-au pus acest nume. Dar poate că va spune cineva că asta e minciună: că nu erau drepți părinții lui Avraam, că nu erau bineplăcuti lui Dumnezeu, că nu ştiau cele ce aveau să vină; că nu aveau înainte-vederea făgăduinței ce avea să fie grăită de la Stăpânul; că „oare nu erau păgâni, închinători la idoli, decât barbarii mai barbari?” Ştiu şi eu, şi pentru asta dau laudă dreptului: că având astfel de părinți s-a făcut aşa cum s-a făcut. Şi ceea ce e minunat si mai presus de înțelegere este că din rădăcină străină si sălbatică, roadă bună a răsărit: că n-au osândă din răutatea părinților fiii ce trăiesc în buna cinstire, ci - dacă e să spun un lucru uimitor, şi mai vârtos de laudă - că neprimind de la strămoşi buna cinstire, nici având povățuitori, ci ca în pustiu nestrăbătut umblând, au putut să afle calea care duce la cer. Deci, nu e lucru de osândă să ai tată necredincios, ci să urmezi necredinței tatălui; şi vină foarte mare este nu când avem părinți răi, ci când nu ne îngrijim de ei şi nu facem tot ce ține de noi ca să îi slobozim din această răutate; iar atunci când noi arătăm toată purtarea de grijă pentru sufletul lor, iar ei stăruie în răutatea lor, suntem slobozi de toată mustrarea şi vina.
Spun astea nu ca să te ruşinezi, iubitule, când auzi că Avraam a avut tată păgân - fiindcă şi Timotei a avut tată păgân, căci era fiu de femeie iudee: „Era fiu de femeie iudee, din mamă credincioasă şi tată elin” (Fapte

16,1). Şi că tatăl lui a rămas în necredință şi nu s-a schimbat, aceasta se vede din faptul că lăudând credința lui Timotei, Pavel spune aşa: „Credința care s-a sălăşluit mai întâi în bunica ta Loida şi în maica ta Eunichia, şi încredințat sunt că şi întru tine” (2 Tim. l, 5) - şi nicăieri nu pomeneşte de tatăl lui. De ce? Rămânând întru necredință, nu era vrednic să fie socotit împreună cu fiul său. Şi Apostolii aveau părinți răi, ceea ce a vădit Hristos zicând: „Dacă eu cu Beelzebul scot dracii, fiii voştri cu cine îi scot? Pentru aceasta, ei vor fi vouă judecători” (Mt. 12, 27; Le. 11,19). Dar să nu vă tulbure asta, nici să nu vă smintească: fiindcă şi de aici învățăm că răutatea şi virtutea țin nu de fire, ci de sloboda alegere. Că de ar fi ținut de fire, negreşit că cei răi ar fi născut odrasle rele şi cei buni unii la fel ca ei; dar întrucât ține de sloboda alegere a fi ticălos ori râvnitor, drept aceea şi unor părinți răi li s-au născut fii buni, şi fii uşuratici au odrăslit din părinți râvnitori, ca să nu punem răutatea şi bunătatea pe seama firii, ci pe cea a voii. Însă, precum spuneam, părinții lui Avraam erau necredincioşi: cum, dar, i-au pus acest nume? Asta a fost în primul rând lucrarea înțelepciunii lui Dumnezeu, care a iconomisit punerea prin limbă necredincioasă a unui nume care cuprinde multă istorie a celor ce aveau să vină: fiindcă si pe Valaam i-a silit oarecând a grăi cele viitoare, vădindu-şi puterea ei, şi arătând că poate stăpâni nu numai într-ai săi, ci si în cei străini. Şi ca să înveți că drepților, chiar dacă nu-s evlavioşi părinții lor, de multe ori le pun fără să ştie nume ce arată mult din iconomia celor viitoare: şi îți voi arăta aceasta din altă pildă. Lameh, părintele lui Noe - al acelui Noe în vremea căruia a avut loc potopul - nu era drept, nu era bine-plăcut lui Dumnezeu, nu se bucura de cinste la Dumnezeu: că dacă era drept, dacă era bine plăcut, dacă se bucura de cinste la Dumnezeu, nu ar fi zis Scriptura că Noe singur s-a aflat desăvârşit în neamul său: nu ar fi trecut cu vederea pe părintele dreptului, dacă şi el ar fi fost drept. Aşadar, Lameh ce a făcut? A pus pruncului nume care cuprinde multă istorie a celor viitoare: şi prorocie era numele dreptului - că acest nume arăta potopul ce avea să vină. „Dar cum arăta numele de Noe potopul ce avea să vină?” Noe este cuvânt evreiesc, şi înseamnă „cel care odihneşte”: fiindcă nia, pe limba şiră, este „odihnă”. Deci, precum de la avar, care înseamnă „de dincolo”, şi-a tras numele Avraam, iar de la edem, care înseamnă „pământ”, şi-a tras numele Adam, aşa de la nia, care înseamnă „odihnă”, şi-a tras numele Noe, care înseamnă „odihnitor”. Asta o arată şi spusele Scripturii: căci „l-

a numit Noe, zicând: Acesta ne va odihni pe noi” (Fac. 5, 29), numind odihnă potopul. Căci având potopul a se întâmpla în vremea lui, iar potopul însemna moarte, iar moartea este odihnă omului, de aceea l-a numit Lameh aducător de odihnă pe omul în vremea căruia s-a întâmplat potopul.

6. Iar ca dovadă că nu trag de păr tâlcuirea, ascultați din Scriptura însăşi: „A trăit Lameh ani o sută optzeci şi opt, şi a născut fiu: şi a chemat numele lui Noe, zicând: Acesta va face să ne odihnim de ostenelile noastre şi de necazuri, şi de lucrurile mâinilor noastre, şi de pământul pe care l-a blestemat Dumnezeu” (5, 28-29). De ce zici, Lameh, va face să ne odihnim ? „De ce n-a zis”, întreabă unii, acesta ne va omorî, acesta va face să fie potopul, ci a zis: va face să ne odihnim. Toată zidirea a fost schimbată, de jos s-au despicat adâncurile, de sus s-au deschis viituri de apă, toate se făcuseră o mare nemaivăzută şi ciudată şi înfricoşătoare, şi în mormântul cel de obşte a noroiului piereau ascunse şi trupurile oamenilor, şi trupurile cailor, şi ale dobitoacelor. Şi asemenea rele, şi asemenea necaz numeşti tu odihnă?” - „Da”, zice Lameh: „fiindcă de vreme ce oamenii trăiau în răutate, iar potopul a curmat răutatea, cei scăpați de răutate s-au odihnit”. Dacă moartea, venind, ia un trup care-i cuprins de felurite boli şi nu găseşte vindecare, se cheamă că l-a odihnit: la fel şi pe neamul acelor oameni, ca pe un trup bolind fără chip de tămăduire şi aflat în gheara multor grozăvii neînsoțite de nici o mângâiere, venind potopul l-a răpit şi l-a odihnit. Că dacă „moartea este odihnă omului” (Iov 3, 23), cu atât mai mult este ea odihnă celor ce viețuiesc în răutate fără de îndreptare, slobozindu-i de osteneli şi neîngăduindu-le a mai înainta în viclenie, nici a se îngreuna mai mult povara de păcate: fiindcă nimic nu e aşa de greu şi anevoie de purtat precum felul de a fi al păcatului; nimic nu ne aduce atâta chin şi osteneală ca răutatea şi ca greşalele. De asta şi Hristos le spune celor ce îşi duc viața în păcate: „Veniți, toți cei osteniți şi împovărați, şi Eu vă voi odihni pe voi” (Mt. 11, 28). De asta şi Lameh a numit potopul „odihnă”: fiindcă a venit şi a pus capăt răutății. As fi vrut să merg mai departe cu acest cuvânt, căci si aşa au fost lăsate deoparte multe din tâlcurile numelui de Noe; dar deocamdată, învistierind acestea în amintirea cugetului vostru şi către frații noştri ce au lipsit grăindu-le ca să nu fiu silit iarăşi a lungi începutul predicilor reluând firul celor spuse, voi

termina cuvântul prin rugăciuni, dând mulțumită lui Dumnezeu, Celui Care mi-a dat să spun acestea, că a Lui este slava în vecii vecilor. Amin.

CUPRINS